

HRVATSKI SABOR

KLASA: 022-02/25-01/9

URBROJ: 65-25-2

Zagreb, 27. siječnja 2025.

**ZASTUPNICAMA I ZASTUPNICIMA
HRVATSKOGA SABORA**

**PREDSJEDNICAMA I PREDSJEDNICIMA
RADNIH TIJELA**

Na temelju članka 33. stavka 1. podstavka 3. Poslovnika Hrvatskoga sabora u prilogu upućujem *Izvjeshće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, za 2023. godinu*, koje je predsjedniku Hrvatskoga sabora u skladu s odredbom članka 42. stavka 6. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga ("Narodne novine", broj 107/01, 87/02, 163/03, 141/04, 40/07, 149/09, 84/11, 80/13 i 39/19) dostavila Vlada Republike Hrvatske, aktom od 24. siječnja 2025. godine.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministricu zdravstva dr. sc. Irenu Hrstić, dr. med. i državne tajnike Tomislava Dulibića i dr. sc. Mariju Bubaš, dr. med.

PREDSJEDNIK
Gordan Jandroković

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE

KLASA: 022-03/25-14/01
URBROJ: 50301-04/25-25-2

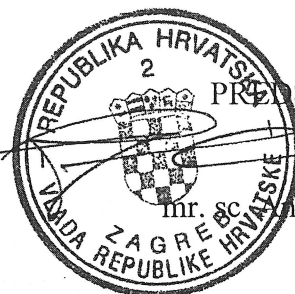
Zagreb, 24. siječnja 2025.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

PREDMET: Izvješće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, za 2023. godinu

Na temelju članka 42. stavka 6. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga („Narodne novine“, br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13. i 39/19.), Vlada Republike Hrvatske podnosi Izvješće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine, za 2023. godinu.

Za svoje predstavnike, koji će u njezino ime sudjelovati u radu Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila ministricu zdravstva dr. sc. Irenu Hršić, dr. med. i državne tajnike Tomislava Dulibića i dr. sc. Mariju Bubaš, dr. med.

PREDSJEDNIK

mr. sc. Andrej Plenković

**IZVJEŠĆE O PROVEDBI NACIONALNE STRATEGIJE DJELOVANJA NA
PODRUČJU OVISNOSTI ZA RAZDOBLJE DO 2030. GODINE,
ZA 2023. GODINU**

Sadržaj

Uvod.....	1
Prioritet 1. Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti.....	1
Posebni cilj 1. Prevencija ovisnosti djece i mladih	1
1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	1
1.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 1	2
Posebni cilj 2. Prevencija ovisnosti na mjestu rada.....	9
2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	9
2.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2	9
Posebni cilj 3. Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji.....	12
3.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	12
3.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 3	13
Posebni cilj 4. Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima.....	27
4.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	27
4.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 4	27
Prioritet 2. Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima	31
Posebni cilj 1. Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu.....	31
1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda.....	31
1.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 1	31
Posebni cilj 2. Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima.....	37
2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	37
2.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2	38
Posebni cilj 3. Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću.....	40
3.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	40
3.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 3	40
Posebni cilj 4. Unaprjeđenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga.....	41
4.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	41
4.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 4	41
Prioritet 3. Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti.....	48

Posebni cilj 1. Unaprjeđenje sustava i koordinacije za provedbu integrirane politike prema ovisnostima.....	48
1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	48
1.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 1	49
Posebni cilj 2. Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti.....	56
2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda	56
2.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2	56
Ekonomska analiza javnih rashoda za provedbu Nacionalne strategije	58
Zaključak	60

Uvod

Izvješće o provedbi Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine („Narodne novine“, broj 18/23.), za 2023. godinu obuhvaća izvještajno razdoblje od stupanja akta na snagu 15. veljače 2023. do 31. prosinca 2023. Ministarstvo zdravstva u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, koordinira, prati, analizira i vrednuje provedbu Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine (u daljnjem tekstu: Nacionalna strategija) i zajedno s ostalim resornim tijelima, nositelj je provedbe posebnih ciljeva Nacionalne strategije.

Sukladno Zakonu o suzbijanju zlouporabe droga („Narodne novine“, br. 107/01., 87/02., 163/03., 141/04., 40/07., 149/09., 84/11., 80/13. i 39/19.) i Nacionalnoj strategiji, Hrvatski zavod za javno zdravstvo putem Ministarstva zdravstva dostavlja Vladi Republike Hrvatske, godišnje izvješće o provedbi Nacionalne strategije za prethodnu godinu, a koje Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskome saboru.

Izvješće sadrži pregled provedenih aktivnosti prema prioritetima i posebnim ciljevima Nacionalne strategije te ostvarenih vrijednosti pokazatelja ishoda u izvještajnom razdoblju, a za koje je kao nositelj samostalno ili u suradnji s ostalim tijelima bilo zaduženo Ministarstvo zdravstva, odnosno, samostalno druga resorna tijela. Neki od podataka vezani za ostvarene pokazatelje ishoda koji se prate od strane pojedinih nadležnih tijela zbog metodologije i zakonski propisanih rokova, do završetka izrade ovoga Izvješća nisu bili dostupni te su stoga u odnosu na pojedine pokazatelje prikazani zadnji dostupni podaci iz 2022. ili iz godina ranije odnosno podaci dostupni na dan 28. lipnja 2024.

Prioritet 1. Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti

Posebni cilj 1. Prevencija ovisnosti djece i mladih

1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Prevalencija uporabe droga (barem jednom u životu) u dobnoj skupini djece i mladih	21 %	16 %	21 % , 2019., HZJZ
Prevalencija konzumacije alkohola (barem jednom u životu) u dobnoj skupini djece i mladih	90 %	75 %	90 % , 2019., HZJZ
Prevalencija pušenja duhana (dnevni pušači) u dobnoj skupini djece i mladih	19 %	12 %	19 % , 2019., HZJZ
Udio novoliječenih osoba zbog problema ovisnosti u ukupnom broju liječenih zbog problema ovisnosti	10 %	9 %	10 % , 2022., HZJZ
Udio novoliječenih maloljetnika zbog problema ovisnosti u ukupnom broju liječenih zbog problema ovisnosti	4 %	3 %	1,60 % , 2022., HZJZ

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

1.2 Opis napretka u provedbi Posebnog cilja 1.

Prevenција uporabe sredstava ovisnosti i ovisničkih ponašanja provodi se s ciljem sprječavanja mladih da započnu koristiti sredstva ovisnosti, odgađanja dobi započinjanja korištenja sredstava ovisnosti, smanjenja uporabe sredstava ovisnosti i/ili pojave/razvoja ponašajnih ovisnosti te poduzimanja ostalih mjera sprječavanja razvijanja ovisnosti putem integriranog, multidisciplinarnog i znanstveno-utemeljenog pristupa i koherentnog djelovanja svih resora na nacionalnoj i lokalnoj razini. Šira svrha prevencije je zdrav i siguran razvoj djece i mladih koji omogućuje ostvarenje njihovih talenata i potencijala, što se postiže podupiranjem razvoja pozitivnih odnosa s obitelji, školom, vršnjacima, radnim okruženjem i zajednicom. U Republici Hrvatskoj preventivne intervencije provode se u različitim sustavima: odgojno-obrazovnom sustavu, zdravstvenom sustavu, u okviru sustava socijalne skrbi, u zajednici uz potporu udruga te putem preventivnih aktivnosti koje se provode od strane policije.

S ciljem izrade i provedbe dokazano učinkovitih programa prevencije ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo u suradnji s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih, Agencijom za odgoj i obrazovanje (u daljnjem tekstu: AZOO) te Laboratorijem za preventivna istraživanja (Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu), od 2020. godine provodi Projekt „Implementacija i evaluacija preventivnog programa *Imam stav* u školskom okruženju na području Zagrebačkog prstena“. Cilj projekta je evaluirati učinkovitost međunarodnog programa prevencije korištenja sredstava ovisnosti u školskom okruženju na području Zagrebačke županije te procijeniti prikladnost prilagodbe programa hrvatskom kontekstu. Nadalje, u 2023. nastavljena su ulaganja u stručne kompetencije donositelja odluka i kreatora politika provedbom dvije regionalne edukacije prema Europskom preventivskom kurikulumu (EUPC) za predstavnike županijskih tijela zaduženih za preventivne programe i to jedna za predstavnike Zagrebačke, Međimurske, Varaždinske, Karlovačke, Krapinsko-zagorske te Bjelovarsko-bilogorske županije, a druga za predstavnike Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske i Zadarske županije. Sveukupno je educirano 27 sudionika, a rezultati evaluacije učinka pokazali su kako su se kompetencije sudionika treninga značajno povećale nakon njegove provedbe. Provedena je i edukacija na temu „Razvoj i evaluacija programa u području problema ovisnosti u skladu s Europskim standardima za kvalitetnu prevenciju zlorabe droga“ na kojoj su sudjelovali predstavnici udruga koji su uključeni u izradu i provedbu programa prevencije ovisnosti. Također je nastavljeno s edukacijama za implementaciju dokazano

učinkovitog programa prevencije korištenja sredstava ovisnosti *Imam stav* te su u 2023. održane dvije edukacije za nove generacije nastavnika i stručnih suradnika iz 12 eksperimentalnih škola Zagrebačke županije te iz 12 škola Istarske županije. U provedbi je bio i Pilot projekt prevencije usmjeren djeci i mladim Romima u Međimurskoj županiji, kao i program PoMoZi Da koji pruža skup osnovnih znanja i vještina koji odgojno-obrazovnim djelatnicima u njihovom svakodnevnom radu mogu olakšati prepoznavanje problema mentalnog zdravlja učenika. Održan je i stručni skup za djelatnike odgojno-obrazovnih ustanova s AZOO-om o Školama za zdravlje (Schools for Health in Europe SHE).

U odnosu na aktivnosti vezane za prevenciju ovisnosti o kockanju, održan je Skup na temu društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću koji je po prvi puta na nacionalnoj razini okupio stručnjake koji provode programe prevencije i tretmana ovisnosti, predstavnike regulatornih i drugih tijela zaduženih za područje priređivanja igara na sreću, predstavnike akademske zajednice te predstavnike priređivača igara na sreću, a predstavljani su aktualni programi i aktivnosti prevencije i tretmana ovisnosti o kockanju te modeli promicanja odgovornog igranja igara na sreću.

Pored navedenoga, u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo održan je i Stručni skup iz područja prevencije na kojem je predstavljena nova Nacionalna strategija, dosadašnji napori poduzeti u području unaprjeđenja područja prevencije ovisnosti, potreba provedbe evaluacija kao ključnih komponentni učinkovitih preventivnih programa, kao i svi nacionalni natječaji za financiranje područja preventivnih programa udruga te primjeri iz prakse iz različitih sustava na nacionalnoj i na lokalnim razinama za predstavnike nacionalnih/županijskih tijela uključenih u provedbu prevencije i udruga i znanstvenika koji provode programe prevencije ovisnosti.

Tijekom 2023. pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo započela je s radom stručna radna skupina za izradu Smjernica za sigurnija noćna okruženja, a kako bi se unaprijedio sustav prevencije s postojećim standardima i identificiranjem i odabirom dokazano učinkovitih preventivnih projekata i programa. Povjerenstvo za procjenu kvalitete i certificiranje koje djeluje pri Zavodu procijenilo je dva projekta prevencije ovisnosti koje provode udruge. Prevencija ovisnosti kontinuirano se provodi u odgojno-obrazovnome sustavu u okviru predmetnih kurikuluma, kurikuluma međupredmetnih tema, obveznih školskih programa prevencije ovisnosti u odgojno-obrazovnim ustanovama i visokim učilištima. U svim osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj poučavaju se sadržaji kurikuluma međupredmetne teme *Zdravlje* radi stjecanje znanja i vještina te razvijanja pozitivnog stajališta prema zdravlju

i zdravom načinu življenja kako bi se omogućilo postizanje poželjnih tjelesnih, duševnih i društvenih potencijala učenika te njihovo osposobljavanje da sami preuzmu brigu o svojem zdravlju. Sukladno razvojnoj dobi, učenici stječu znanja o vrstama ovisnosti (internet, cigarete - duhan, alkohol, psihoaktivne droge, mobitel, računalne igrice); opasnostima uporabe sredstava ovisnosti i opasnostima drugih rizičnih ponašanja; uzrocima i posljedicama rizičnih ponašanja i ovisnosti o psihoaktivnim sredstvima i ponašajnim ovisnostima (kockanju, klađenju, igrama na sreću, internetu, računalnim igricama i drugim suvremenim oblicima ovisnosti), te zakonskim propisima koji reguliraju zlouporabu sredstava ovisnosti. Također, učenici se usmjeravaju na usvajanje stavova o štetnosti ovisnosti u odnosu na pojedinca i širu zajednicu te o neprihvatljivosti svih oblika ovisnosti i rizičnih ponašanja. Kurikulumi međupredmetnih tema *Osobni i socijalni razvoj* i *Građanski odgoj i obrazovanje* integriranim poučavanjem i interdisciplinarnošću nastavnih sadržaja također obrađuju teme vezane uz ponašajne ovisnosti te doprinose odupiranju njima. Odgojno-obrazovne ustanove provode preventivne programe od kojih je većina usmjerena pozitivnom razvoju mladih, jačanju njihove otpornosti, razvoju socijalnih i emocionalnih vještina, čime se radi na unaprjeđenju dječjih prava. U okviru svake odgojno-obrazovne ustanove imenovani su voditelji školskih preventivnih programa, a tijekom 2023. je od strane AZOO-a imenovano 33 voditelja županijskih stručnih vijeća za preventivne programe koji pružaju stručno vodstvo voditeljima školskih preventivnih programa na razini županija. Također je osnovano 10 županijskih stručnih vijeća za srednje škole te 23 županijska stručna vijeća za osnovne škole, a svako vijeće je održalo po tri stručna skupa tijekom godine. Školske ustanove imaju obvezu izrade Školske preventivne strategije (Školskog preventivnog programa) koja je usmjerena prema brizi i zaštiti dječjih prava te prevenciji svih oblika nepoželjnih ponašanja, a koji trebaju biti usklađeni s *Minimalnim standardima prevencije ovisnosti za djecu i mlade u odgojno-obrazovnome sustavu* koji su 2017. doneseni od strane tadašnjeg Ministarstva znanosti i obrazovanja. Od 2021. godine Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih raspisuje Javni poziv za financiranje preventivnih projekata osnovnih i srednjih škola te učeničkih domova s ciljem pružanja financijske podrške provedbi školskih preventivnih programa te poboljšanja kvalitete, održivosti i učinkovitosti preventivnih intervencija koje se provode u sklopu odgojno-obrazovnog sustava prema preporukama utemeljenima na dokazima uz implementaciju preventivnih programa čija je učinkovitost znanstveno dokazana, kao i poticanje razvoja dodatnih specifičnih oblika potpore učenicima. U 2023. godini za školsku godinu 2023./2024. odlukom ministra znanosti, obrazovanja i mladih financirani su preventivni projekti u 186 osnovnih i srednjih škola i učeničkih domova.

AZOO kontinuirano provodi sustavne edukacije odgajatelja, učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ostalih stručnjaka u odgojno-obrazovnim ustanovama za rad na prevenciji ovisnosti i suzbijanju zlouporabe droga te implementaciji programa prevencije svih vrsta ovisnosti te su u 2023. održani brojni stručni skupovi državne i međuzupanijske razine. Tijekom 2023. godine AZOO je sustavno implementirala ili je pružila potporu u implementaciji kvalitetnih preventivnih programa i aktivnosti. Programi su pretežno na univerzalnoj razini prevencije i provode se s cijelim razrednim odjelima. Stručni suradnici provode preventivne programe na razini selektivne prevencije u školama u kojima su zaposleni. Stručna usavršavanja učitelja i nastavnika iz područja prevencije ovisnosti provodi AZOO. Edukacije na državnoj, međuzupanijskoj i županijskoj razini uključuju sustavnu implementaciju znanstveno evaluiranih preventivnih programa u odgojno-obrazovne ustanove, brigu o promociji i zaštiti mentalnoga zdravlja učenika i djelatnika odgojno-obrazovnih ustanova te edukaciju o utjecaju stereotipa na proces odgoja i obrazovanja. Neki od znanstveno utemeljenih programa koje AZOO uvodi ili podržava njihovo uvođenje u škole su *RESCUR: na valovima*, *Trening životnih vještina*, *EMICA* - razvoj emocionalnih vještina; *LA(r)a* - lančana reakcija, *trening socijalnih vještina* - za učenike ranije školske dobi, *Tko zapravo pobjeđuje?* - program prevencije kockanja i klađenja, primjeren učenicima srednjoškolske dobi, *LQ - Vještine za adolescenciju*, *LQ - Vještine za djelovanje i društveno koristan rad*. Osposobljavanjem većeg broja trenera za kvalitetne preventivne programe, isti su postali dostupni odgojno-obrazovnim ustanovama te se implementiraju na razini županija i na razini jedne ili više škola. Primjer takvog programa je *Lions Quest Vještine za adolescenciju* koji je znanstveno utemeljen program prevencije ovisnosti za adolescente u dobi od 11 do 14 godina koji u školama provode prethodno educirani razrednici. Cilj programa je razvoj socijalno emocionalnih kompetencija učenika. Program se provodi u više od 100 država, na svim kontinentima, a sastoji se od pripremljenih 40 lekcija. U razdoblju od studenoga 2019. do prosinca 2021. u Republici Hrvatskoj je provedena pilot-faza kada je program u potpunosti proveden u 35 osnovnih škola i jednoj ustanovi socijalne skrbi, u 64 razredna odjela s ukupno 1.201 učenikom te je tada napravljena dodatna kulturološka prilagodba za provedbu u hrvatskim školama. Na poticaj provoditelja, u Republici Hrvatskoj je osposobljeno 12 trenera i dvije senior trenerice koje osposobljavaju dodatne trenere. Od 2022. program je uveden u škole Dubrovačko-neretvanske županije, a 2023. u škole Ličko-senjske županije. Rezultati provedbe pilot projekta prema Maaloufu i suradnicima (2019), ukazuju na ohrabrujući ishod vezano uz trenutno korištenje supstanci (alkohol, cigarete i marihuana), kao i namjeru korištenja istih u sljedeća 3 mjeseca.

Stručnjaci Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta (ERF) razvijaju i provode razne znanstveno utemeljene programe prevencije ovisnosti poput programa *Tko zapravo pobjeđuje?* usmjerenog na prevenciju kockanja i klađenja, te programa univerzalne prevencije „*Alati za moderno doba*“ usmjerenog na prevenciju ponašajnih ovisnosti i rizičnih ponašanja u virtualnom okruženju. Riječ je o programu namijenjenom učenicima sedmih i osmih razreda osnovnih škola koji se provodi s ciljem osnaživanja za odgovorno online ponašanje i ulaganje u pozitivne razvojne ishode. Stručnjaci Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta su također uključeni u provedbu i evaluaciju znanstveno utemeljenih programa kao što je program *Imam stav*.

Središnji državni ured za demografiju i mlade čije je poslove na temelju Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu tijela državne uprave („Narodne novine“, broj 57/24.) preuzelo Ministarstvo demografije i useljeništa, proveo je u 2023. godine Javni poziv za prijavu projekata usmjerenih mladima za financijsku potporu te su u okviru prioritetnog područja Prevencija ovisnosti mladih, financirana 23 projekta udruga.

U zavodima za javno zdravstvo jedinica područne (regionalne) samouprave odnosno Grada Zagreba, aktivnosti u okviru djelatnosti prevencije ovisnosti kontinuirano provode Službe za zaštitu mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti. Ministarstvo zdravstva u 2023. je na temelju dva *Natječaja za prijavu programa zdravstvenih organizacija u suradnji s udrugama u Republici Hrvatskoj za dodjelu financijskih sredstava u okviru raspoloživih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću u području prevencije ovisnosti i suzbijanja zlouporabe droga za 2021. godinu*, sufinanciralo treću godinu provedbe programa zavoda za javno zdravstvo. Navedeni programi provode se u suradnji s udrugama na lokalnoj razini čime se dodatno jača i suradnja između sustava zdravstva i udruga. Nadalje, Ministarstvo zdravstva je u 2023. na temelju *Javnog natječaja za prijavu programa udruga u području prevencije ovisnosti suzbijanja zlouporabe droga i smanjenja šteta za dodjelu financijskih sredstava iz dijela prihoda od igara na sreću*, financiralo ukupno 20 projekata u području prevencije ovisnosti o alkoholu, drogama, kockanju i novim tehnologijama. Također je financirano i 12 programa prevencije ovisnosti koji su u skladu s Europskim standardima za kvalitetnu prevenciju zlouporabe droga (EDPQS).

U odnosu na područje prevencije ovisnosti djece i mladih i Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, na godišnjoj razini financira 11 projekata udruga. U provedbu selektivnih preventivnih intervencija uključene su područne službe obiteljskih centara koje provode usluge savjetovanja i psihosocijalnog savjetovanja na temelju uputnice ili

sklopljenog ugovora korisnika s Obiteljskim centrom, a u koje se mogu uključiti mladi izvan sustava školovanja, mladi koji rano napuštaju školu, kao i učenici sa socijalnim ili akademskim problemima. Uključivanje u ove usluga ima za cilj razvoj novih mogućnosti sagledavanja životne situacije sa svrhom prevladavanja teškoća, stvaranja uvjeta za očuvanje i razvoj osobnih mogućnosti te odgovornog odnosa pojedinca prema samome sebi, obitelji i društvu. Također se posebnim stručnim postupcima i aktivnostima pomaže korisniku otkloniti teškoće u funkcioniranju u različitim područjima života s naglaskom na ponašajne, emocionalne, interpersonalne, socijalne, obrazovne, razvojne i organizacijske aspekte života.

Selektivne intervencije namijenjene pripadnicima romske nacionalne manjine koji žive u izoliranim romskim naseljima uslijed čega su izloženi brojnim rizicima provode se u Međimurskoj županiji u kojoj je pilotiran projekt „Faza III: Testiranje Jamstva za svako dijete“, pri čemu su u pet romskih naselja izgrađeni centri za djecu i obitelj, u kojima Područna služba Međimurska provodi aktivnosti za korisnike.

Sukladno Zakonu o sudovima za mladež („Narodne novine“, br. 84/11., 143/12., 148/13., 56/15. i 126/19.), izriču se različite posebne obveze maloljetnicima od strane suda ako se ocijeni da je primjerenim nalogima i zabranama potrebno utjecati na maloljetnika i njegovo ponašanje, a Hrvatski zavod za socijalni rad prati ispunjenje tih obveza, dok određene obveze provodi uz nadzor i sudjelovanje suda. Obiteljski centar igra ključnu ulogu u provođenju obveze da se maloljetnik uključi u pojedinačni ili skupni psihosocijalni tretman, te surađuje s različitim institucijama, uključujući škole, zdravstvene ustanove i druge relevantne organizacije kako bi se osigurala sveobuhvatna podrška maloljetnicima. Cilj je ne samo ispunjavanje sudskih obveza već i dugoročno osnaživanje maloljetnika da postanu odgovorni i produktivni članovi društva. U svim područnim službama Obiteljskog centra educirani su stručni radnici za provođenje programa radionica s roditeljima (i djecom) „*Rastimo zajedno*” koji su razvijeni unutar Centra za podršku roditeljstvu *Rastimo zajedno*. Program nudi raznovrsne radionice i aktivnosti koje pomažu roditeljima da bolje razumiju potrebe svoje djece, razviju učinkovite roditeljske vještine i ojačaju obiteljske veze, potičući pozitivno roditeljstvo i pružajući alate za rješavanje svakodnevnih izazova.

Ministarstvo unutarnjih poslova u izvještajnom razdoblju provodilo je brojne preventivno edukativne programe u suradnji s nadležnim policijskim upravama te drugim relevantnim dionicima. Tijekom školske godine 2023./2024. nastavljeno je s provedbom nacionalnog preventivnog projekta „*Zdrav za 5*“ usmjerenog na prevenciju zlorabe i ovisnosti o

alkoholu, drogama i kockanju. U navedenom razdoblju projektom je obuhvaćeno 42.751 učenika osmih razreda te učenika prvih razreda dok je u II. komponenti Projekta koji se provodio kroz organizaciju javnih edukativno preventivnih manifestacija sudjelovalo preko 7.000 učenika, nastavnika i drugih društveno odgovornih dionika iz lokalne zajednice. Ministarstvo unutarnjih poslova u suradnji s drugim relevantnim dionicima sustavno provodi i preventivni projekt „*Zajedno više možemo*“ namijenjen učenicima viših razreda osnovnih škola uključujući i roditelje djece. Projekt je usmjeren na djecu i roditelje u promicanju pozitivnih stilova života i socijalnih vještina, a provodi ga policija kroz suradnju s odgojno-obrazovnim ustanovama te ostalim društveno odgovornim subjektima. Projekt odnosno pojedine njegove komponente su tijekom 2023. godine provedene na području više policijskih uprava pa su tako održane 1.074 edukacije kojom prilikom je educirano više od 26.200 osoba, odnosno učenika i njihovih roditelja.

Na lokalnoj razini u provedbi preventivnih aktivnosti sudjeluju i policijske uprave. Tako je Policijska uprava varaždinska nastavila sustavnu provedbu projekta „*Maturantika*“ koji je nastao u suradnji policije i Vijeća za prevenciju kriminaliteta te drugih nadležnih partnera, a koji je usmjeren na podizanje razine sigurnosti kod maturanata prilikom proslave i obilježavanja završetka srednjoškolskog obrazovanja. Cilj projekta je sprječavanje delinkventnih ponašanja mladih te održavanje informativnog predavanja za maturante u suradnji sa stručnim suradnicima u nastavi na temu prevencije ovisnosti od uporabe droga i alkohola. Policijska uprava vukovarsko-srijemska sustavno provodi preventivne aktivnosti koje su usmjerene na podizanje razine sigurnosti kod maturanata prilikom proslave i obilježavanja završetka srednjoškolskog obrazovanja „*Norijada*“. Policijska uprava splitsko-dalmatinska u suradnji s odgojno-obrazovnim ustanovama sustavno provodi preventivni program „*Nedostajem sama sebi*“ na temu prevencije ovisnosti od uporabe droga, a u koje uz učenike srednjih škola sudjeluju i njihovi roditelji. Policijska uprava istarska svake godine u sklopu obilježavanja Mjeseca borbe protiv ovisnosti za učenike sedmih i osmih razreda svih istarskih osnovnih škola organizira natječaj za slogan Mjeseca borbe protiv ovisnosti dok su policijski službenici u sklopu obilježavanja sudjelovali na tribinama u organizaciji srednjih škola Istre te Nastavnog zavoda za javno zdravstvo. Policijska uprava požeško-slavonska održala je interaktivne radionice u suradnji sa stručnim suradnicima u nastavi i Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo u Dječjem domu u Lipiku i u đlačkom domu u Požegi na temu prevencije ovisnosti od uporabe droga i alkohola.

Do kraja 2023. godine uz inicijativu policijskih uprava te potporu Ministarstva unutarnjih poslova na području Republike Hrvatske osnovano ukupno 247 Vijeća za prevenciju na razini gradova i županija odnosno na razini gradskih četvrti, gradskih kotara i općina.

Sukladno Obiteljskom zakonu („Narodne novine“, br. 103/15., 98/19., 47/20., 49/23. i 156/23.), a vezano za propuštanje roditeljske skrbi o zabrani noćnih izlazaka bez nadzora maloljetnim osobama mlađim od 16 godina, tijekom 2023. u Republici Hrvatskoj su u vremenu između 23,00 do 05,00 sati, zatečene 972 maloljetne osobe mlađe od šesnaest godina bez nadzora roditelja ili odrasle osobe u koju roditelj ima povjerenje, što ukazuje na povećanje od 11,8 % u odnosu na 2022. tijekom koje je po policijskim službenicima u ovom rizičnom ponašanju zatečeno 869 maloljetnih osoba.

Posebni cilj 2. Prevencija ovisnosti na mjestu rada

2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio izrečenih kazni za povredu zabrane korištenja sredstava ovisnosti na mjestu rada u ukupnom broju izrečenih kazni za prekršaje iz Zakona o zaštiti na radu	12 %	6 %	9,90 %, 2023., DIRH

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

2.2 Opis napretka u provedbi Posebnog cilja 2

Sa svrhom smanjenja posljedica koje konzumiranje droga, alkohola i ostalih sredstava ovisnosti na radnim mjestima može proizvesti te otkrivanja rizičnih ponašanja zaposlenika koji mogu utjecati na sigurnost rada i ostalih zaposlenika, nadzirala se provedba propisa o zaštiti na radu koji se odnose na provedbu prevencije zlouporabe droga i ostalih sredstava ovisnosti na radnim mjestima.

Također, s ciljem educiranja poslodavca i ostalih subjekata, Hrvatski zavod za javno zdravstvo sudjelovao je na panelu „Je li Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti početak nove ere otpornosti korporacija na konzumaciju sredstava ovisnosti na radnom mjestu?“ ,koji

se održao 28. rujna 2023. u okviru konferencije Hrvatski dani sigurnosti 2023. - 17. Konferencije hrvatskih menadžera sigurnosti, u Opatiji od 26. do 29. rujna 2023. U okviru panela jedna od tema bila je usmjerena na koji način prepoznati znakove ovisnosti i kako je potrebno pristupiti zaposlenicima kod kojih je uočena opasnost od razvoja rizičnog ponašanja, te u suradnji s nadležnim službama medicine rada osigurati odgovarajuće tretmanske intervencije za zaposlenike koji imaju problem ovisnosti.

U sklopu Nacionalnog programa Živjeti zdravo provodi se IV. komponenta - Zdravlje i radno mjesto i unutar toga aktivnost Tvrtka prijatelj zdravlja. Tvrtka prijatelj zdravlja je usmjerena organizacijama i zaposlenicima te potiče uvođenje posebnih oznaka za radna okruženja koja zaposlenicima omogućuju usvajanje zdravih životnih navika, promiču zdravlje na radnom mjestu i iskazuju pozitivnu brigu o zdravlju zaposlenika te očuvanju okoliša. Dio kriterija u postupku evaluacije usmjeren je na prevenciju konzumacije alkohola i pušenja. Na temelju provedenog evaluacijskog nadzora tvrtkama se dostavlja evaluacijsko izvješće koje sadrži preporuke za unaprjeđenje pa tako i preporuke o tome kako izgraditi radno mjesto koje ima razrađene preventivne mjere u borbi protiv navedenih sredstava ovisnosti primjerice jasne oznake o zabrani pušenja, protokol postupanja u slučaju nedozvoljenog pušenja ili konzumacije alkohola, redovita alkotestiranja, informacije o dostupnim oblicima liječenja i sl. U sklopu aktivnosti Tvrtka prijatelj zdravlja provode se edukativne aktivnosti za zaposlenike (radionice, predavanja, Poligon zdravlja), a koje su namijenjene prevenciji različitih oblika ovisnosti. U sklopu ove aktivnosti izrađeni su i edukativni materijali na temu prevencije pušenja, konzumacije alkohola, klađenja, korištenja interneta i korištenja droga. Također, zaposlenicima su dostupne informacije o uslugama Savjetovališta za promicanje mentalnog zdravlja, a u koje se mogu javiti i osobe s problemima ovisnosti.

U okviru ovoga cilja, Ministarstvo obrane provodilo je programe prevencije zlorabe sredstava ovisnosti među pripadnicima Oružanih snaga Republike Hrvatske. U okviru navedenog provedeno je ispitivanje razmjera zlorabe sredstava ovisnosti u Oružanim snagama na uzorku od 1.477 pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske, održane su edukacije za polaznike različitih razina izobrazbe na Hrvatskom vojnom učilištu te ciljane edukacije u okviru ustrojbenih jedinica Oružanih snaga kojim je obuhvaćeno 666 pripadnika i za zapovjednike različitih razina zapovijedanja kojima je obuhvaćeno 1.180 pripadnika, a provedena su i individualna psihološka savjetovanja za 132 pripadnika kod kojih su uočeni rizici vezani za ovisnosti te edukacije vojnih psihologa na temu ovisnosti o kockanju.

Kao dio redovnih aktivnosti, provode se i ispitivanja prisutnosti droga i alkohola u organizmu, te je u 2023. testirano 450 pripadnika Ministarstva obrane na prisutnost droga i 724 pripadnika na prisutnost alkohola.

U 2023. godini bilo je 25 stegovnih prijava zbog kršenja vojne stege vezano za zlouporabu droga. Stegovna kazna prestanka djelatne vojne službe izrečena je za 9 pripadnika Oružanih snaga Republike Hrvatske. U 2 slučaja došlo je do oduzimanja čina, 4 pripadnika su oslobođena, 3 postupka su obustavljena te je još u radu 7 predmeta iz 2023. godine. Vojnostegovni sud je 2023. godine zaprimio i 30 stegovnih prijava vezano uz konzumiranje alkohola.

Inspekcija rada Državnog inspektora u području zaštite na radu, na temelju Zakona o zaštiti na radu („Narodne novine“, br. 71/14., 118/14., 154/14., 94/18. i 96/18.), u vezi s člankom 58. kojim je propisana zabrana korištenja sredstava ovisnosti na mjestu rada, u 2023. donijela je dva rješenja o udaljavanju radnika s mjesta rada, izrekla 119 novčanih kazni, izdala dva prekršajna naloga i podnijela jedan optužni prijedlog.

Izazovi u provedbi ogledaju se u tome što i ako je postojeći zakonodavni okvir kvalitetan, neophodno je osigurati mehanizme za njegovoj provedbi u praksi. Radi uspostave standardiziranih protokola i postupaka, neophodno je osigurati uvjete koji će omogućiti provedbu programa prevencije ovisnosti na radnom mjestu, utvrđivanje zdravstvene sposobnosti zaposlenika s obzirom na zlouporabu sredstava ovisnosti i način utvrđivanja prisutnosti sredstava ovisnosti u organizmu zaposlenika, posebice na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada. U narednom razdoblju bit će potrebno definirati protokole suradnje između poslodavaca, medicine rada i ustanova za tretman ovisnosti te dodatno osvijestiti prisutnost ovoga problema među zaposlenicima i upravljačkim kadrovima. Također, potrebno je nastaviti i raspravu o definiranju protokola testiranja zaposlenika na sredstva ovisnosti i definiranja prethodnih indikacija na temelju kojih će se određenog zaposlenika podvrgnuti postupku testiranja, ali i izraditi napatuk/smjernice u okviru kojeg bi se dale informacije kako prepoznati da je osoba pod utjecajem droga, učinke pojedinih droga te kako iste utječu na proces i sigurnost radnog procesa.

Posebni cilj 3. Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji

3.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio osoba stacionarno liječenih zbog problema ovisnosti o drogama u odnosu na ukupni broj liječenih zbog problema ovisnosti o drogama	12 %	15 %	17,70 %, 2022., HZJZ
Udio izvanbolnički liječenih osoba zbog problema ovisnosti o drogama u odnosu na ukupni broj liječenih zbog problema ovisnosti o drogama	95 %	96 %	81,60 %, 2022., HZJZ
Udio korisnika programa psihosocijalne rehabilitacije zbog problema ovisnosti o drogama u domovima socijalne skrbi i terapijskim zajednicama u ukupnom broju osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama	9 %	11 %	6,50 %, 2022., HZJZ
Udio zatvorenika osoba s problemom ovisnosti o drogama na izdržavanju kazne zatvora koji su uključeni u psihosocijalne programe i intervencije u ukupnom broju osoba s problemom ovisnosti o drogama koji izdržavaju kaznu zatvora	90 %	95 %	90 %, 2023., MPU

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

3.2 Opis napretka u provedbi Posebnog cilja 3.

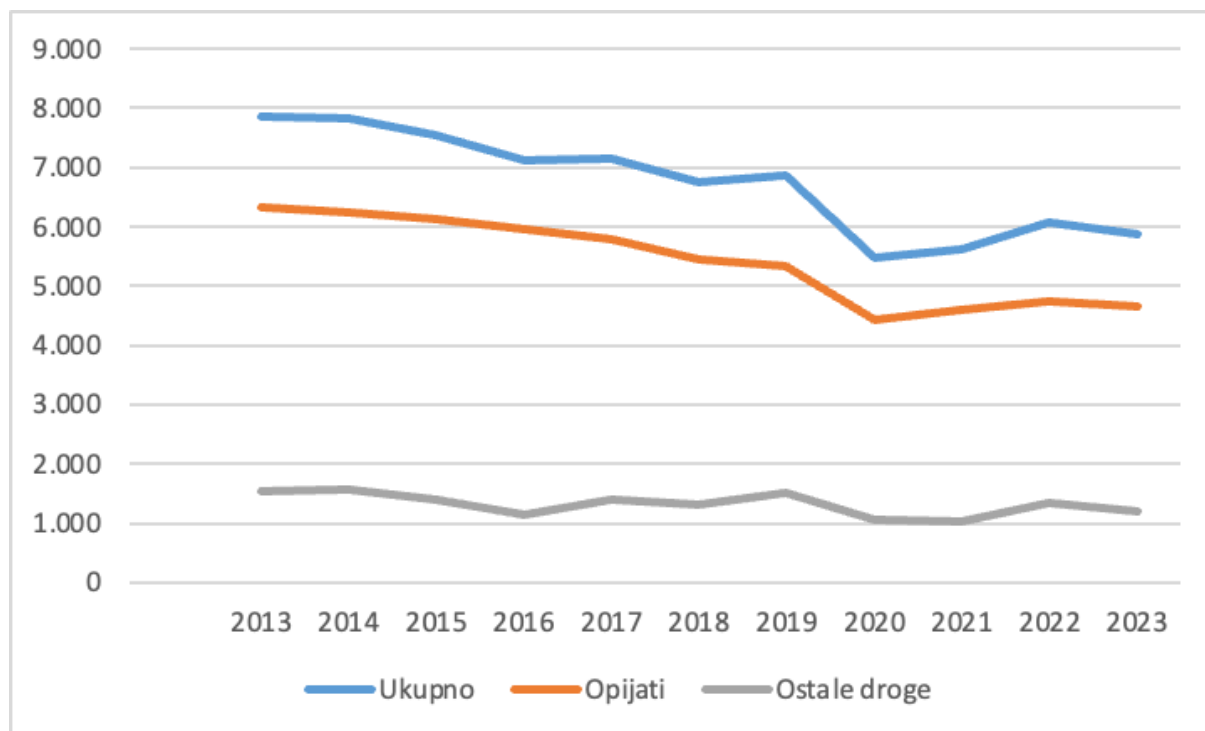
Tretman ovisnosti podrazumijeva sve strukturirane intervencije, farmakološke i/ili psihosocijalne, usmjerene na pomoć osobama s problemom ovisnosti s ciljem unaprjeđenja njihovog psihološkog, medicinskog i socijalnog statusa. U Republici Hrvatskoj tretman ovisnosti primarno se provodi u zdravstvenom sustavu, a određeni oblici psihosocijalnog tretmana provode se i u sustavu socijalne skrbi, terapijskim zajednicama i udrugama te unutar zatvorskog i probacijskog sustava. Unutar zdravstvenog sustava tretman je podijeljen na bolnički i izvanbolnički sustav liječenja. Tretman u bolničkom sustavu osigurava se za osobe s problemom ovisnosti koje žele uspostaviti apstinenciju, a imaju znatne fizičke i psihičke komorbiditete. U suzbijanju problema ovisnosti, uloga i mjesto socijalne skrbi ogleda se kroz selektivnu i indiciranu prevenciju te psihosocijalni tretman i resocijalizaciju. Za osobe koje se mogu motivirati za potpuno odvikavanje postoji mogućnost pružanja usluga u domu za djecu ili odrasle osobe ovisne o alkoholu, drogama i drugim sredstvima te terapijskim zajednicama ili u okviru organiziranog stanovanja. Pojedini oblici tretmana provode se i u okviru udruga i terapijskih zajednica.

Liječenje i tretman provodi se i u zatvorskim ustanovama i probacijskom sustavu što je odgovornost Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, a glavni princip tretmana u zatvorskom sustavu je osigurati osobama s problemom ovisnosti odgovarajući tretman po jednakim načelima i uvjetima kao i u sustavu zdravstva. U sklopu probacije se ne provodi psihosocijalni tretman osoba s problemom ovisnosti u užem smislu, nego samo pojedine intervencije usmjerene na uključivanje takvih osoba u postojeće oblike psihosocijalnog tretmana u zdravstvenom i socijalnom sustavu te u svrhu motiviranja počinitelja kaznenog djela za ustrajnost u tretmanu.

U odnosu na osobe s problemom ovisnosti o drogama, u 2023. godini ukupno je bilo 5.875 osoba u tretmanu što je smanjenje za 3,3 % u odnosu na 2022. kada je bilo 6.078 liječenih osoba te povećanje za 4,5 % u odnosu na 2021. kada je ukupno bilo 5.624 osoba. Od ukupno liječenih u 2023. godini, 4.662 osoba ili 79,4 % ih je uzimalo opijate. Zbog uzimanja i/ili ovisnosti o drugim psihoaktivnim tvarima liječeno je 20,6 % (1.213 osoba) te je došlo do povećanja udjela osoba s problemom ovisnosti o opijatima u odnosu na 2022. godini za 1,4 % kada je osoba s problemom ovisnosti o opijatima bilo 4.741 osoba ili 78,0 %, a neopijatskih 1.337 ili 22,0 %.

Ako uzmemo u obzir trendove od 2013. do 2023. godine vidimo da ukupni broj liječenih osoba zbog ovisnosti o drogama pokazuje opadajući trend kroz većinu promatranog razdoblja. Početkom 2013. godine, broj liječenih osoba iznosio je 7.857, dok je taj broj u 2023. godini pao na 5.875. No, ovo smanjenje nije bilo linearno, već je uključivalo nekoliko godina s oscilacijama. Broj osoba liječenih zbog uporabe opijata slijedio je sličan opadajući trend. Godine 2013. bilo je 6.315 osoba liječenih zbog opijata, a taj broj je do 2023. godine smanjen na 4.662. Kao i kod ukupnog broja liječenih osoba, bilo je varijacija između godina. S druge strane, broj osoba liječenih zbog uporabe drugih droga pokazuje manju konzistentnost. U 2013. godini bilo je 1.542 osobe liječene zbog uporabe drugih droga, a taj broj varirao je tijekom godina. Primjerice, do 2016. godine bilježi se smanjenje na 1.153, zatim dolazi do porasta 2017. godine na 1.384, te se taj trend s povremenim oscilacijama nastavlja do 2019. godine kada je broj dosegao 1.520, a u 2023. godini iznosio je 1.213. Najveći pad broja ukupno liječenih, kao i liječenih zbog uporabe opijata i neopijata, dogodio se u 2020. godini što je očigledno rezultat utjecaja pandemije COVID-19.

Grafički prikaz 3.2.1 Broj osoba u tretmanu (osobe s problemom opijatske i neopijatske ovisnosti) 2013. - 2023.

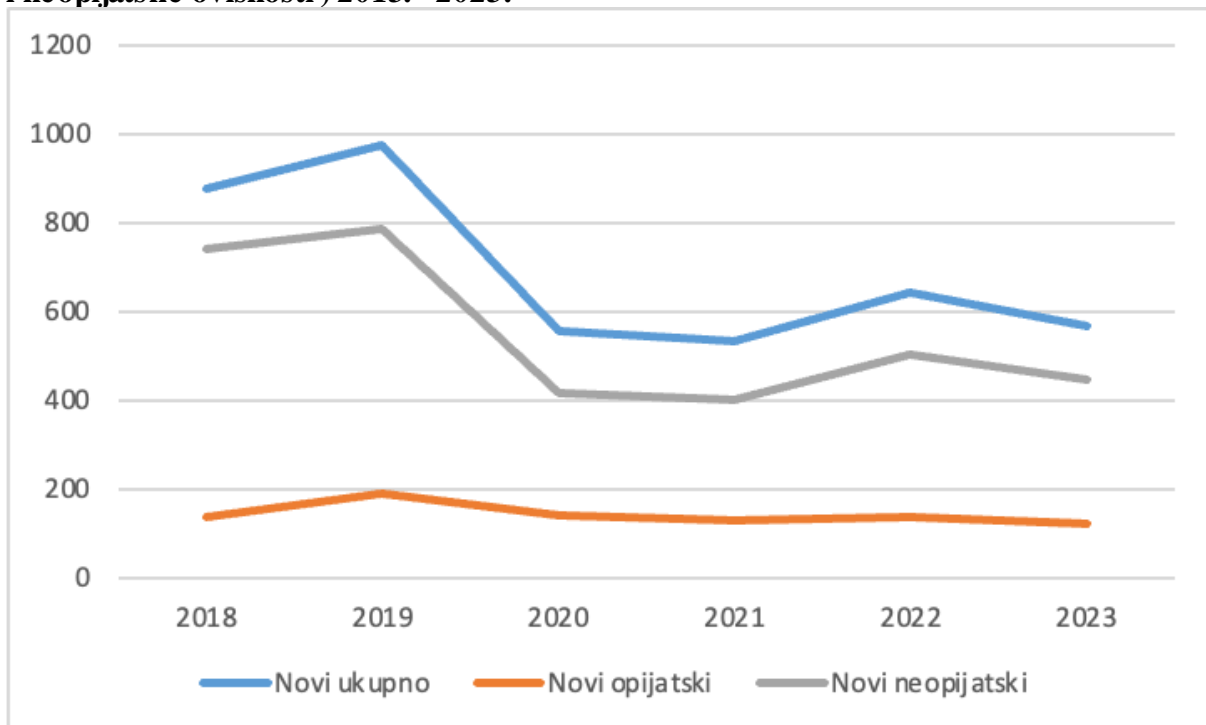

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U 2023. po prvi je put zbog zlouporabe psihoaktivnih droga liječeno 566 osoba, što je u odnosu na 2022. manje kada je prvi put liječeno 641 osoba, a u odnosu na 2021. više kada je po prvi

put liječeno 532. Prema glavnom sredstvu, od svih novopridošlih osoba 121 ili 21,4 % su osobe s problemom ovisnosti o opijatima, a 445 osoba ili 78,6 % s problemom ovisnosti o drugim drogama. U 2023. godini broj novopridošlih osoba s problemom ovisnosti o opijatima pao je u odnosu na 2022. godinu (2023. 121 osoba, 2022. 138 osoba).

Grafički prikaz 3.2.2 Broj novopridošlih osoba u tretmanu (osobe s problemom opijatske i neopijatske ovisnosti) 2013. - 2023.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Tijekom razdoblja od 2018. do 2023. kao i u cijeloj Europi, pa tako i u našoj zemlji, od neopijatskih ovisnosti kanabis je glavno i najzastupljenije sredstvo ovisnosti, a na drugom i trećem su mjestu buprenorfin i kokain. Međutim, u sustavu liječenja još uvijek su najzastupljenije osobe s problemom ovisnosti o opijatima (prosječno 79,3 %), a od njih najzastupljenije su osobe s problemom ovisnosti o heroinu (4.088 ili 89,4 %) ili u prosjeku 90,3 % od svih osoba s problemom ovisnosti o opijatima. Od ostalih droga najviše osoba je uzimalo kanabis (587 osoba ili 10 % svih liječenih, odnosno 48,4 % svih neopijata). Od ostalih droga, nakon kanabisa najzastupljeniji je kokain (235 osoba ili 4,0 % svih liječenih te amfetamini (161 osoba ili 2,7 % svih liječenih). Slijedi benzodiazepini koje je u 2023. uzimalo 88 osoba ili 1,5 % svih liječenih osoba i *ecstasy* koje je uzimalo 19 osoba ili 0,3 % svih liječenih te sintetski kanabinoidi koje je uzimalo 11 osoba ili 0,2 % svih liječenih, a ostale su droge manje zastupljene. Prema podacima o načinu uzimanja glavnog sredstva vidljivo je da je u navedenom

razdoblju nastavljen trend pada intravenskog uzimanja droga, iako je to i dalje dominantan način uzimanja droga (2023. 50,5 %). Slijedi ušmrkavanje (2023., 21,0 %), a drogu pušenjem uzima prosječno 13,3 % osoba dok je najmanje zastupljeno oralno uzimanje droga (2023. 11,2 %). Prema podacima o spolu i dobi liječenih osoba s problemom ovisnosti, kao i prethodnih godina, većinu liječenih osoba čine muškarci. Prema dobnim skupinama sve je manja razlika između muškaraca i žena. Najbrojnije liječene osobe u 2023. su u skupini od 40 do 44 godine (24,7 %), a nešto manje ih je u skupini od 45 do 49 godina (21,9 %). U 2023. je najviše žena u dobnoj skupini od 40 do 44 godina (25,7 %), dok je muškaraca najviše također u skupini od 40 do 44 (24,5 %). Kao i u cijeloj Europi, i u Republici Hrvatskoj prosječne dobi liječenih osoba (muškaraca i žena) pokazuju trend rasta. Od 2007. godine bilježimo kontinuirano povećanje prosječne dobi i žena i muškaraca, pa su tako i u 2023. godini većina liječenih starija od 35 godina. Žene su u posljednjih deset godina starije za 6 godina, a prosječna dob liječenih muškaraca povećala se za 7 godina.

Problem bolesti ovisnosti izražen u broju liječenih osoba u odnosu na broj stanovnika pokazuje opterećenost pojedinih područja Hrvatske i raspodjelu osoba s problemom ovisnosti o drogama i konzumenta droga. Što se tiče stope liječenih osoba prema županiji stanovanja, najvišu stopu imala je Istarska županija (550,6), zatim Zadarska (517,3), Šibensko-kninska (481,8), Primorsko-goranska (362,6), Splitsko-dalmatinska (304,1), Grad Zagreb (290,4) te Dubrovačko-neretvanska (285,5). Za cijelu Hrvatsku stopa je u 2023. godini iznosila 239,4. Ako gledamo prijave liječenja u 2023., najviše je osoba liječeno u sustavu izvanbolničkog liječenja (jedinice/ službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti i ambulante za izvanbolničko liječenje), njih 4.272 te 1.981 osoba u bolničkom.

Od svih osoba liječenih u 2023. godini iz podataka o roditeljskom statusu vidljivo je da ih 2.444 (41,6 %) ima djecu. Prema roditeljskom statusu, ima više majki (prosječno 52 % u odnosu na sve žene u tretmanu) nego očeva (prosječno 37,6 % u odnosu na sve muškarce u tretmanu). Analizom podataka liječenih osoba koje imaju djecu vidljivo je da ih je u braku 32,2 % u 2023. godini. U izvanbračnoj zajednici živi između 17,0 % osoba koje imaju djeca, a čak ih je prosječno 14,5 % koji žive s osobom koja je također ovisna o drogama. Roditeljska prava su oduzeta u prosjeku za 2,7 % osoba koje imaju djecu, a zanemariv broj njih svega 0,2 do 0,4 % ima mjeru stručne pomoći i potpore roditeljima određenu od strane zavoda za socijalni rad. Sociološki to ukazuje na relativnu zatvorenost i međuovisnost populacije osoba s problemom ovisnosti, pri čemu su najviše ugrožena djeca u takvim obiteljima. Sama činjenica da su oba

roditelja ili jedan roditelj osobe s problemom ovisnosti ne uvjetuje ograničavanje roditeljskih prava, ali zahtijeva učinkovit nadzor i potporu od strane sustava socijalne skrbi, kako ne bi došlo do zanemarivanja ili zlostavljanja djece te je stoga potrebno uspostaviti tješnju suradnju između zdravstvenog sustava i sustava socijalne skrbi osobito kada su u pitanju pružanje pomoći ženama s problemom ovisnosti o drogama.

Tablica 3.2.3 Roditeljski status osoba u tretmanu ovisnosti o drogama, bračni status i roditeljska prava osoba koje imaju djecu u 2023.

		% u odnosu na sve liječene osobe
imaju djecu	2.444	41,6
		% u odnosu na osobe koje imaju djecu
u braku	783	32,0
u izvanbračnoj zajednici	415	17,0
žive s partnerom koji je osoba s problemom ovisnosti	702	11,9
oduzeta roditeljska prava	66	1,1
provodi se nadzor socijalne službe	16	0,3

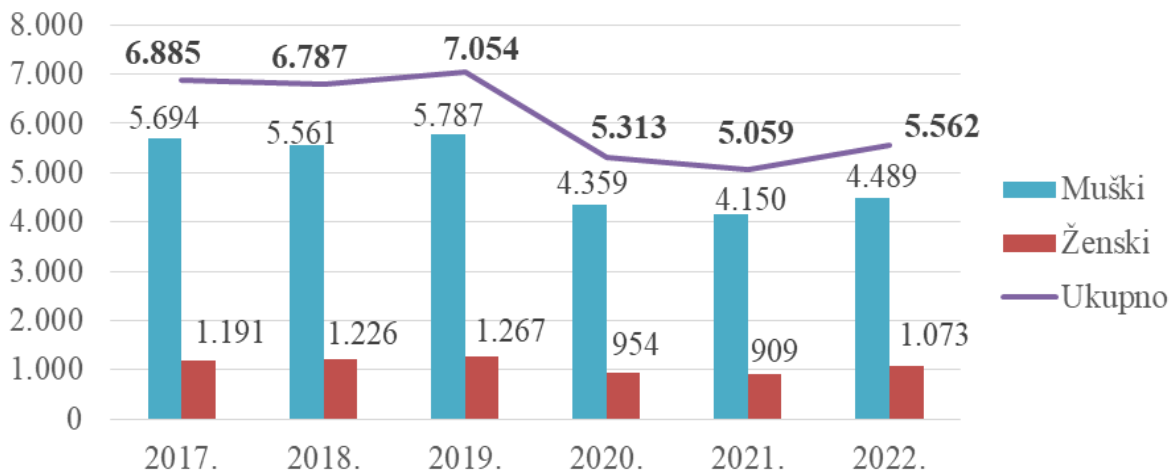
Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo, *prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.*

U 2023. većina osoba s problemom ovisnosti o opijatima bila je na nekom obliku nadomjesne terapije, odnosno njih 4.268 ili 91,5 % osoba s problemom ovisnosti o opijatima. Najviše ih je bilo na održavanju buprenorfinom (45,32 %) i metadonom (43,7 %). Ostale medikamente primjenjivalo je 2,5 %, a bez ikakve farmakoterapije bilo je 8,5 % osoba.

Podaci o prosječnoj dobi pokazuju tijek razvoja ovisnosti te se nisu znatnije mijenjali u odnosu na prijašnje godine. Eksperimentiranje s drogama počinje u dobi od oko 16 godina, i to dugi niz godina. Prosječna dob prvog uzimanja bilo koje droge osobe s problemom ovisnosti o heroinu bila je 15,9 godine. Prvo uzimanje heroina prosječno je u dobi od 20,1 godina, a prvo intravensko s 20,7 godina.

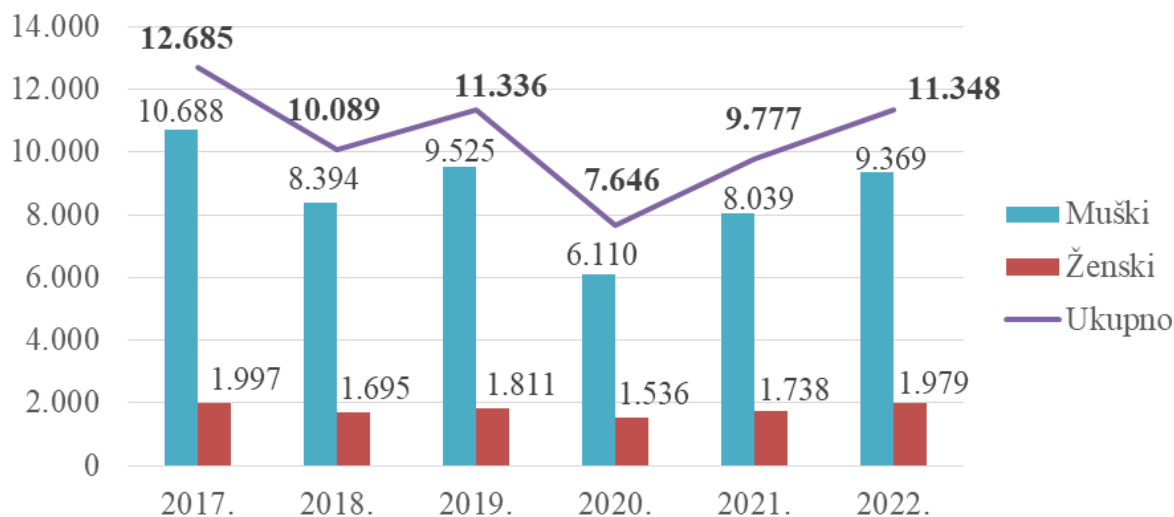
Vezano za tretman osoba s problemom ovisnosti o duhanu, alkoholu i kockanju, u nastavku su prikazani podaci koji su zadnji dostupni do zaključenja izrade ovoga Izvješća, a isti se odnose na 2022. godinu i prethodne godine. Broj osoba koje su liječene u stacionarnom dijelu u dnevnim bolnicama zbog mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja vezanih uz duhan (MKB-10, F17), ukupno je bio 33 osobe, od čega 17 osoba ženskog spola i 16 osoba muškog spola. U odnosu na hospitalizacije osoba liječenih u dnevnim bolnicama, u 2022. godini ukupno je bilo 121 osoba (od čega 65 muškaraca i 56 žena), dok je na stacionarnom dijelu hospitalizirana samo jedna osoba. Osoba liječenih radi dijagnoze mentalnih poremećaja ponašanja uzrokovanih alkoholom (MKB-10, F10) u 2022. godini, koje su se nalazile u stacionarnom dijelu ili u dnevnim bolnicama bilo je ukupno 4.700 (od čega 3.775 muškaraca i 925 žena). Promatrajući trendove broja hospitalizacija od 2017. do 2022. godine, broj osoba u stacionarnom dijelu je bio na najvišim razinama u 2019. godini no od tada se bilježi značajan pad (razdoblje pandemije koronavirusom) od kada je ta brojka stabilna. U odnosu na dnevne bolnice, uočava se trend pada broja osoba do 2022. godine kada se bilježi značajno povećanje broja osoba hospitaliziranih u dnevnim bolnicama radi poremećaja uzrokovanih alkoholom (MKB-10, F10).

Grafički prikaz 3.2.4 **Broj hospitalizacija u stacionarnom dijelu zbog Mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja uzrokovanih alkoholom (MKB-10 dg F10) prema spolu, 2017. - 2022.**

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

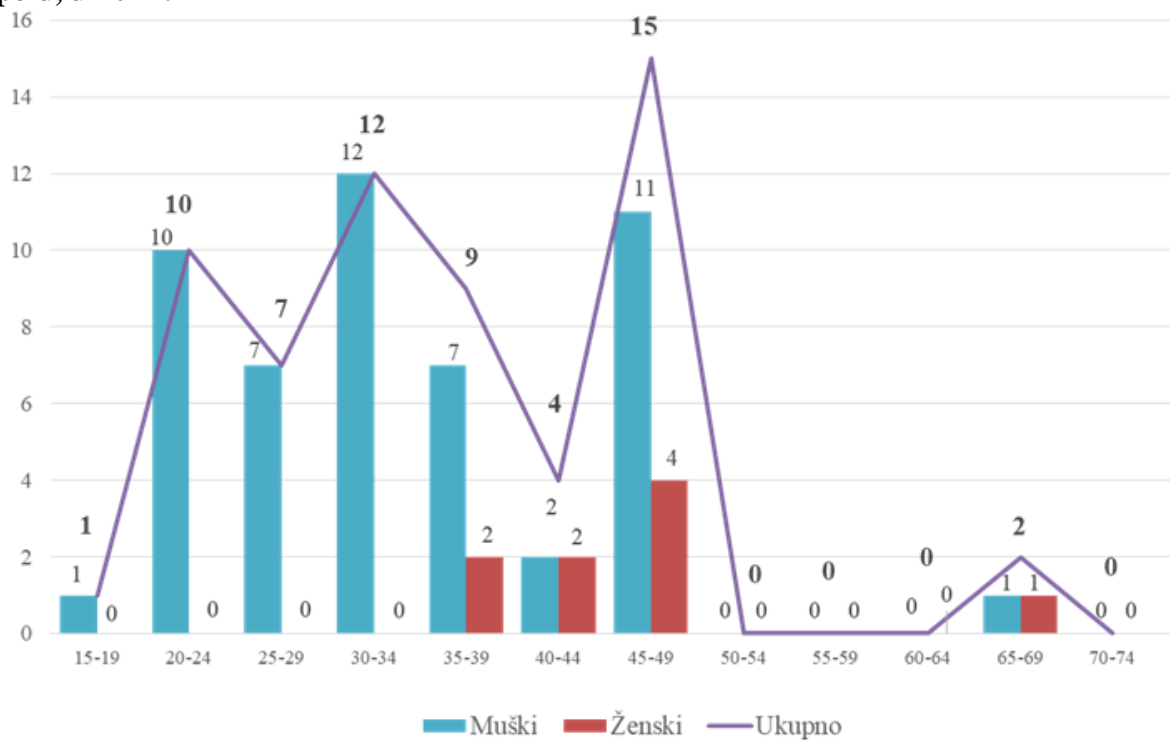
Grafički prikaz 3.2.5 Broj dolazaka u dnevne bolnice zbog Mentalnih poremećaja i poremećaja ponašanja uzrokovanih alkoholom (MKB-10 dg F10) prema spolu, 2017. - 2022.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

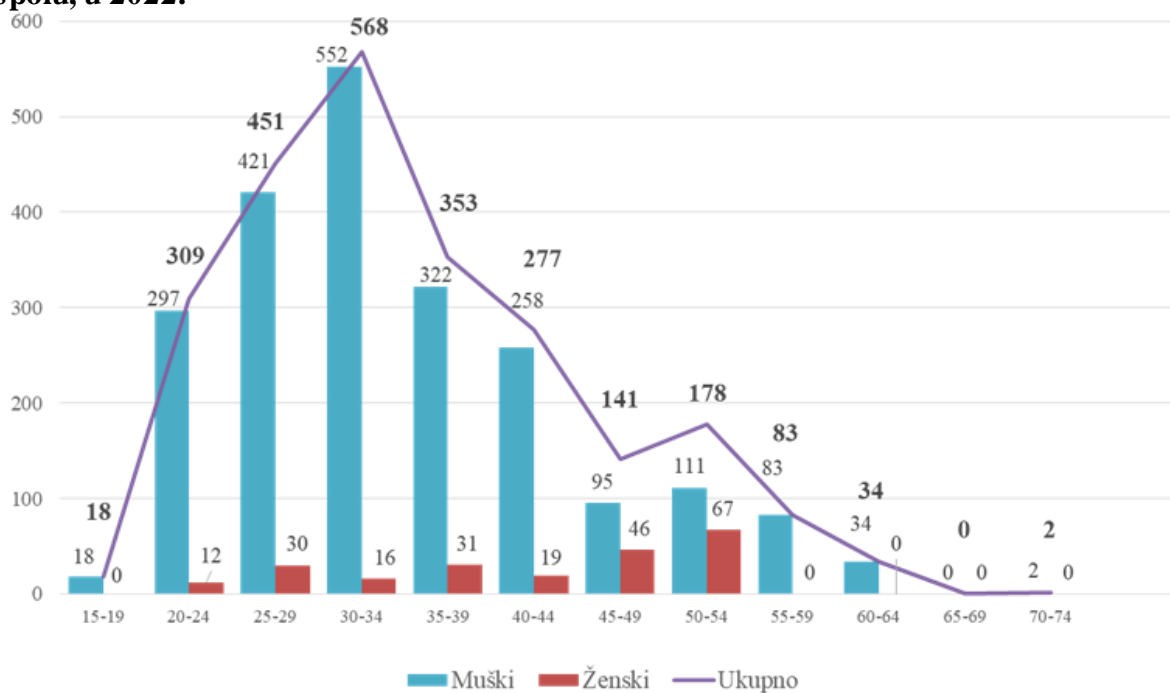
Nadalje, što se tiče ovisnosti o kockanju, uočavamo trend povećanja prema svim pokazateljima u odnosu na prethodne godine. Tako se primjerice broj dolazaka u dnevne bolnice udvostručio od 2018. godine (2018. - 1.155, 2022. - 2.414), a povećao se i broj hospitalizacija u stacionarnom dijelu bolnica te ih je ukupno u 2022. godini bilo 60 (2018. - 46). Govoreći o osobama na liječenju u stacionarnom dijelu ili u dnevnim bolnicama zbog ovisnosti o kockanju u 2022. godini ih je bilo 201 (najviše u dobnoj skupini između 25 i 34 godine).

Grafički prikaz 3.2.6 Broj hospitalizacija u stacionarnom dijelu zbog Patološkog kockanja (F63.0 MKB10) ili zbog Kockanja i klađenja (Z72.6 MKB10) prema dobnim skupinama i spolu, u 2022.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Grafički prikaz 3.2.7 Broj dolazaka na liječenje u dnevne bolnice zbog Patološkog kockanja (F63.0 MKB10) ili zbog Kockanja i klađenja (Z72.6 MKB10) prema dobnim skupinama i spolu, u 2022.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U zatvorskom sustavu su se tijekom 2023. godine provodili sljedeći programi psihosocijalnog tretmana za osobe s problemom ovisnosti, svi kroz grupni rad: Prevenција ovisničkog recidiva treningom i osnaživanjem - PORTOs (za osobe s problemom ovisnosti o drogama), Tretman ovisnosti o drogama po modelu klubova liječenih osoba s problemom ovisnosti (modificirana terapijska zajednica), Osnovni program tretmana zatvorenika s alkoholom uzrokovanim poremećajima - TALK, Tretman ovisnosti o alkoholu po modelu klubova liječenih osoba s problemom ovisnosti (modificirana terapijska zajednica), Psihosocijalni tretman osoba s problemom ovisnosti o kockanju - TOK. Kod osoba s problemom ovisnosti također su se kroz individualni rad provodile različite intervencije, kao što su psioedukacija, motivacijsko intervjuiranje, kratke kognitivno-bihevioralne intervencije, savjetovanje i psihoterapijsko savjetovanje. Podaci o zatvorenicima uključenim u programe psihosocijalnog tretmana ovisnosti u 2023. godini do zaključenja izrada ovoga Izvješća nisu bili dostupni. Prema podacima iz prethodne godine, u programe psihosocijalnog tretmana ovisnosti bilo je uključeno ukupno 1.228 zatvorenika (616 osoba s problemom ovisnosti o drogama, 573 osoba s problemom ovisnosti o alkoholu i 39 osoba s problemom ovisnosti o kockanju). Od ukupnog broja zatvorenika uključenih u psihosocijalni tretman ovisnosti, 30,54 % je bilo uključeno u grupnu provedbu.

Tablica 3.2.8 Uporaba droga kod osoba na odsluženju kazne zatvora tijekom života prema vrstama droga u 2023.

Glavno sredstvo	Muškarci	Žene	Ukupno
heroin	152	5	157
metadon	5		5
ostali opijati	5		5
buprenorfin	25	1	26
tramadol	1		1
kokain	11	1	12
amfetamini	8		8
ecstasy	1		1
metamfetamini	1		1
kanabinoidi	21		21
više droga istovremeno i ostalo	20		20
Ukupno	250	7	257

Izvor: Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

Tablica 3.2.9 **Uporaba droga kod osoba na odsluženju kazne zatvora u posljednjih 12 mjeseci prema vrstama droga u 2023. godini**

Glavno sredstvo	Muškarci	Žene	Ukupno
heroin	152	5	157
metadon	5		5
ostali opijati	5		5
buprenorfin	25	1	26
tramadol	1		1
kokain	11	1	12
amfetamini	8		8
ecstasy	1		1
metamfetamini	1		1
kanabinoidi	21		21

Izvor: Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, *prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.*

Prema podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, osobe koje su se nalazile tijekom 2023. godine na odsluženju kazne zatvora, najviše muškaraca je tijekom života konzumiralo heroin pa zatim buprenorfin (u značajno manjoj količini u usporedbi s heroinom). Isto govore podaci o uporabi droga u posljednjih 12 mjeseci. Kao treće sredstvo ovisnosti koje se najviše konzumiralo u obje kategorije su kanabinoidi.

Ujedno, redovito su provedene mjere smanjenja dostupnosti i potražnje sredstava ovisnosti i rizika za razvoj ovisnosti u kaznenim tijelima te je izvršeno u 2023. godini 19.942 pretrage prostorija i 263.978 pretraga osoba lišenih slobode, a probacijski službenici su sudjelovali na ukupno 23 edukacije s ciljem unaprjeđenja i osiguravanja učinkovitog provođenja sankcija, odnosno mjera osobama s problemom ovisnosti u okviru zakonskih postupaka. U intervencije/programe u zajednici ukupno je bilo uključeno 856 osoba s problemom ovisnosti - 225 osoba s problemom ovisnosti o drogama, 621 osobe s problemom ovisnosti o alkoholu i 10 osoba s problemom ovisnosti o kockanju.

Također, u okviru programa udruga i terapijskih zajednica za psihosocijalni tretman ovisnosti i rehabilitaciju provodile su se usluge individualnog i grupnog terapijskog rada, radna terapiju, usluge dnevnog boravka, savjetovanje članova obitelji, upućivanje na liječenje te programi obrazovanja. Broj osoba koji je u 2023. godini bio obuhvaćen tim uslugama je 236, od toga je 87 osoba bilo u tretmanu zbog opijatske ovisnosti, a 149 osoba zbog problema ovisnosti o ostalim drogama ili konzumenata ostalih droga.

Osim navedenoga, jedan od značajnijih aspekata psihosocijalnog tretmana je resocijalizacija, kao sastavni dio liječenja i psihosocijalnog tretmana, ali i jedna od ključnih elemenata politika usmjerenih smanjenju stigmatizacije i diskriminacije osoba liječenih zbog problema ovisnosti u društvu. U Republici Hrvatskoj od 2007. provodi se Projekt resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti o drogama koji podrazumijeva intervencije u cilju socijalnog uključivanja osoba s problemom ovisnosti u život u zajednici za vrijeme i nakon završenog liječenja u zdravstvenoj ustanovi, odvikavanja od ovisnosti u terapijskoj zajednici ili izdržane kazne zatvora u zatvorskom sustavu, a uključuje psihosocijalnu podršku, završetak školovanja, prekvalifikaciju i zapošljavanje, pomoć pri rješavanju stambenog pitanja ili organiziranog stanovanja osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama te druge oblike psihosocijalnih intervencija u cilju integriranja što više osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama u društvo. Tijekom proteklog razdoblja Projekt resocijalizacije je postigao značajne rezultate, osobito u pogledu poticanja obrazovanja i zapošljavanja gdje se do sada kao najučinkovitija mjera pokazala mjera javni rad. Također, svake godine se provodio značajan broj projekata resocijalizacije od strane udruga od kojih su neki uspješni dobili i sredstva iz Europskih fondova.

Najveća su postignuća Projekta prepoznata u promjeni paradigme u pogledu osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama te je sve češća percepcija javnosti da se osobe liječene zbog problema ovisnosti putem mjera iz Projekta mogu uključiti u život u zajednici. Primijećena je i znatno veća motivacija i interes osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama, posebice za završetak započetog srednjoškolskog obrazovanja te općenito za sve vrste školovanja i prekvalifikacije. S ciljem uspostavljanja partnerske suradnje među nositeljima na nacionalnoj i lokalnoj razini u provedbi Projekta resocijalizacije, te samim tim učinkovitoj provedbi projektnih aktivnosti i boljoj društvenoj reintegraciji osoba liječenih zbog problema ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo organizirao je Regionalnu edukaciju o Projektu resocijalizacije za područje Splitsko-dalmatinske, Šibensko-kninske, Zadarske i Dubrovačko-neretvanske županije s ciljem rasprave prilagodbe Projekta resocijalizacije novim izazovima u konceptu oporavka od ovisnosti te mogućnosti smanjenja stigmatizacije prema ovim skupinama. Nadalje, osnovana je radna skupina sa zadaćom izrade revizije postojećeg Projekta resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti o drogama s ciljem njegovog proširenja i za osobe koje imaju problem ovisnosti u odnosu na alkohol, kockanje i ostala ovisnička ponašanja, definiranja programa za određene ciljanje skupine (žene, maloljetnici), usklađivanja sukladno novim trendovima i potrebama te olakšavanja dostupnosti i uključivanja korisnika u Projekt.

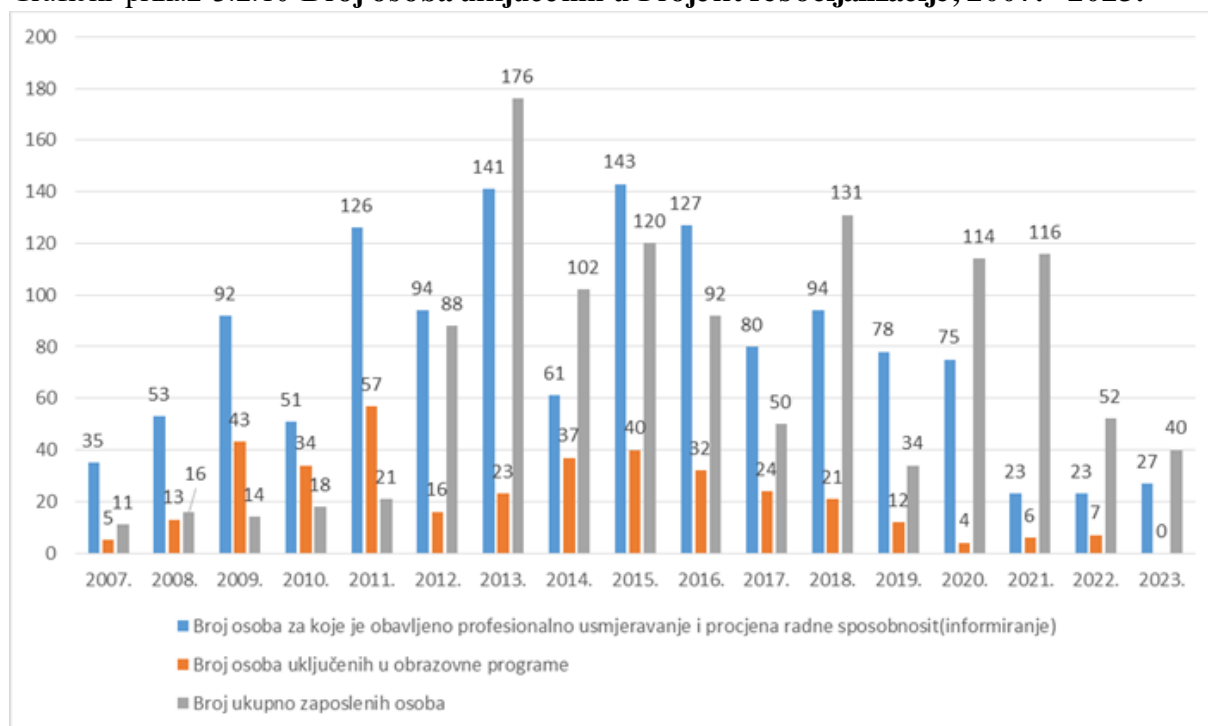
Centri za informiranje i savjetovanje o karijeri (CISOK) koji djeluju u sklopu Hrvatskog zavoda za zapošljavanje imaju za cilj unaprijediti osobne potencijale korisnika za cjeloživotni razvoj karijere. U CISOK-u je moguće dobiti savjete vezane uz traženje i stvaranje profesionalnih prilika, te unaprjeđenje tehnika traženja posla. Trenutno je otvoreno 17 CISOK centara u Republici Hrvatskoj, a pružanjem besplatnih usluga korisnicima nastoji se omogućiti razvoj interesa za izradu i provedbu cjeloživotnog profesionalnog plana. Profesionalni tim CISOK-a čine savjetnici čija je uloga biti podrška korisnicima CISOK-a u dolasku do željenih informacija i donošenju profesionalnih odluka. Korisnici CISOK centara mogu biti sve osobe zainteresirane za razvoj karijere (nije potrebna prijava na Hrvatski zavod za zapošljavanje kako bi se omogućilo korištenje usluga).

U 2023. godini u mjere aktivne politike zapošljavanja, uključeno je 13 osoba dok je 2022. uključeno 47 osoba što je smanjenje za 72,34 %. Jedina korištena mjera je javni rad. U razdoblju od 1. siječnja do 31. prosinca 2023. godine zaposleno je ukupno 40 osoba što je smanjenje za 29,8 % u odnosu na 2022. godinu kada je zaposleno 57 osoba. Nadalje, prema podacima županijskih zavoda za javno zdravstvo, odnosno Službi za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti, ukupan broj korisnika mjera iz Projekta resocijalizacije bio je četiri što je smanjenje u odnosu na 2022. kada je u mjere iz Projekta bilo uključeno šest korisnika. Područni uredi Hrvatskog zavoda za socijalni rad su u 2023. uključili 26 osoba, od čega 19 muškaraca i 7 žena, što je smanjenje od 49,02 % u odnosu na 2022. godinu kada je uključena 51 osoba. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih financiralo je školovanje i prekvalifikaciju za 44 korisnika Projekta resocijalizacije, što je smanjenje od 12 % u odnosu na 2022. godinu, kada je financiralo školovanje i prekvalifikaciju za 50 korisnika. Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije uključilo je 18 osoba u Projekt resocijalizacije. Ukupno je od strane svih nadležnih ministarstava i državnih tijela u Projekt resocijalizacije tijekom 2023. godine bilo uključeno 246 osoba liječenih zbog problema ovisnosti, 204 muškaraca i 42 žene.

Od 19. travnja 2007. godine kada je usvojen Projekt resocijalizacije do 31. prosinca 2023. godine, Hrvatski zavod za zapošljavanje ukupno je proveo profesionalno usmjeravanje i procjenu radne sposobnosti za 1.323 osobe liječene zbog problema ovisnosti o drogama, 374 osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama bilo je uključeno u obrazovne programe i 1.195 osoba liječenih zbog problema ovisnosti o drogama je ostvarilo zaposlenje, uključivši i zapošljavanje u javnim radovima. Dodatno, 1.132 osobe liječene zbog problema ovisnosti

ostvarilo je pravo na školovanje na teret Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, a oko 14.580 osoba bilo je uključeno u neki oblik pomoći koju su im pružile udruge.

Grafički prikaz 3.2.10 Broj osoba uključenih u Projekt resocijalizacije, 2007. - 2023.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

S ciljem unaprjeđenja liječenja i psihosocijalnog tretmana ovisnosti, kao i radi osiguravanja kvalitetnijeg liječenja i skrbi za posebne skupine osoba liječenih zbog problema ovisnosti, u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo izrađen je u 2023. godini Protokol suradnje između zdravstvenog, socijalnog i kazнено-represivnog sustava te nove Smjernice za psihosocijalni tretman ovisnosti u zdravstvenom, socijalnom i zatvorskom sustavu koje su u postupku donošenja. Cilj Protokola je osigurati pravodobno i usklađeno postupanje nadležnih tijela prilikom pružanja skrbi i tretmana osoba s problemom ovisnosti o drogama, a osobito u odnosu na trudnice/rodilje/majke s problemom ovisnosti, djecu čiji roditelji imaju problem ovisnosti te maloljetnike koji eksperimentiraju s drogama od strane nadležnih tijela zdravstvenog, socijalnog i kazнено-represivnog sustava.

Novе Smjernice za psihosocijalni tretman ovisnosti pružaju okvir za osnaživanje kvalitete tretmana ovisnosti o drogama, alkoholu, duhanu i ponašajnim ovisnostima putem definiranja i standardiziranja na dokazima utemeljenih psihosocijalnih intervencija u zdravstvenom, socijalnom i penalnom sustavu, a kako bi se osigurala najbolja moguća usluga tretmana osoba s problemom ovisnosti u skladu s njihovim individualnim potrebama uz unaprjeđenje suradnje

među pružateljima usluga psihosocijalnog tretmana te osiguranje provedbe evaluacije psihosocijalnog tretmana ovisnosti, uključujući i evaluaciju psihosocijalnih intervencija.

Ujedno, radi poticanja i razvijanja na dokazima utemeljenih psihosocijalnih intervencija u liječenju ponašajnih ovisnosti u 2023. godini započela je provedba prvog modula edukacije o Psihosocijalnim i tretmanskim aspektima ovisnosti o kockanju čiji će ishodi doprinijeti pružanju kvalitetnijeg tretmana osobama s problemom ovisnosti o kockanju.

Radi rasprave o aktualnim izazovima i mogućnostima za unaprjeđenje skrbi obitelji s problemom ovisnosti, organiziran je okrugli stol na temu „Multidisciplinarni pristup u pružanju potpore obiteljima s problemom ovisnosti“, budući da ovisnost u obitelji predstavlja ozbiljan i složen problem koji ima dubok i širok utjecaj na društvo i pojedince, a može se manifestirati u različitim oblicima, uključujući ovisnost o alkoholu, drogama, kockanju ili drugim štetnim ponašanjima, stoga je važno isticati ulogu multidisciplinarnog pristupa i promicati umrežavanje stručnjaka u liječenju ovisnosti. Održan je i „Trening za liječenje ovisnosti o duhanu“ koji je okupio zdravstvene djelatnike iz cijele Hrvatske na teme koje obuhvaćaju ovisnost o duhanu, liječenje ovisnosti te liječenje ovisnosti kod posebnih skupina kao što su adolescenti, kardiovaskularni bolesnici i trudnice.

Pored navedenoga, održan je Okrugli stol o međusektorskoj suradnji i umrežavanju u provedbi programa tretmana ovisnosti o kockanju i alkoholu s ciljem rasprave o modalitetima unaprjeđenja programa liječenja i psihosocijalnog tretmana ovisnosti o alkoholu i kockanju, njihovog praćenja te povezivanja službi za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti i klubova liječenih osoba s problemom ovisnosti o alkoholu/kockanju u provedbi navedenih programa, a na temelju čijih zaključaka je u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo započela izrada Protokola o suradnji u provedbi tretmana ovisnosti o kockanju i alkoholu između zdravstvenog sustava i KLA/KLOK kojim bi se definirali načini i modeli suradnje, kao i provedba edukacija te procesi praćenja i prikupljanja epidemioloških podataka.

Posebni cilj 4. Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima

4.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio osoba s problemom ovisnosti o drogama oboljelih od zaraznih bolesti (HIV-a/AIDS-a, hepatitisa B i C) u ukupnom broju liječenih osoba s problemom ovisnosti o drogama	42 %	40 %	37,30 %, 2022., HZJZ
Stopa hospitalizacija i dnevno bolničkih liječenja zbog alkoholne bolesti jetre na 100.000 stanovnika	57	55	46,90 % 2022., HZJZ
Udio predoziranja sa smrtnim ishodom u ukupnom broju liječenih osoba s problemom ovisnosti o drogama	0,80 %	0,75 %	0,76 %, 2022., HZJZ
Broj smrti povezanih s pušenjem	7.151	7000	7.151, 2020., HZJZ

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

4.2 Opis napretka u provedbi Posebnog cilja 4.

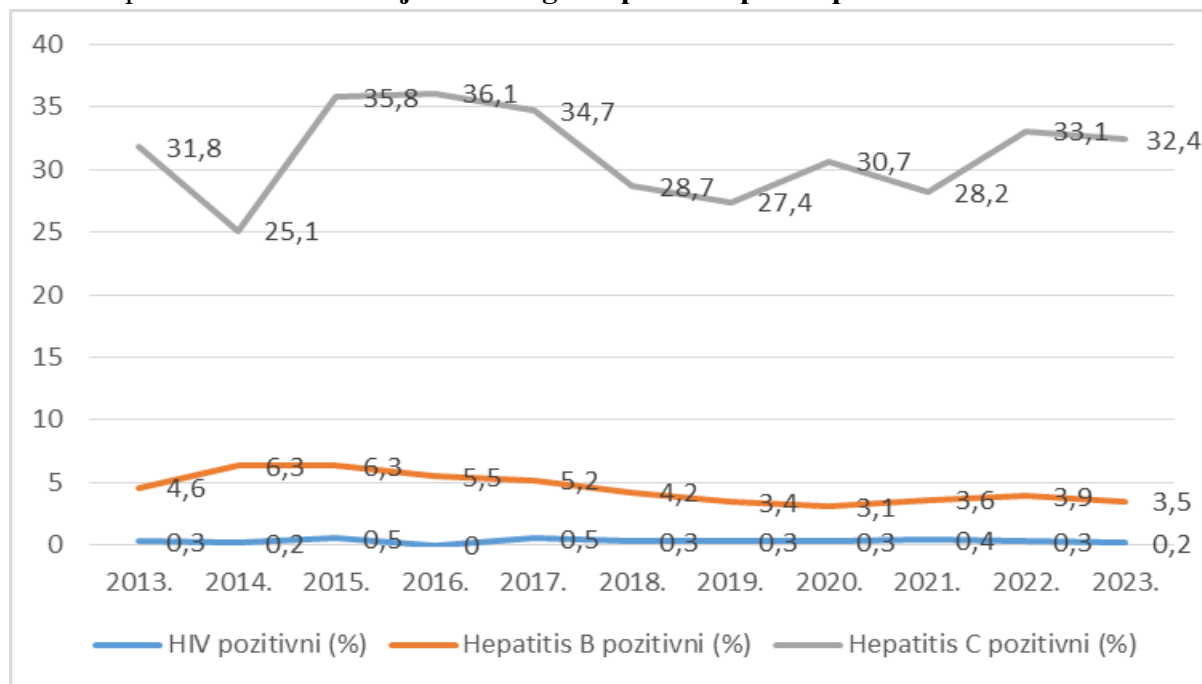
U području politike smanjenja šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima, tijekom 2023. godine nastavilo se provoditi i unaprjeđivati liječenje bolesti povezanih s ovisnostima kao što su zarazne (hepatitis, HIV i duge zarazne bolesti) i kronične bolesti.

Dijagnostika droga, HIV, B i C hepatitisa i sifilisa provodi se kontinuirano u okviru djelatnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo te posebice obuhvaća osobe s problemom ovisnosti kao

rizičnu skupinu. Aktivnosti besplatnog i anonimnog savjetovanja i testiranja osoba s problemom ovisnosti na B i C hepatitis te HIV infekcije kontinuirano se provode u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo, Klinikom za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“, Zavodima za javno zdravstvo na području županije Istarske, Primorsko-goranske, Splitsko-dalmatinske, Dubrovačko-neretvanske, Osječko-baranjske, Brodsko-posavske, Zadarske županije i Grada Zagreba te u suradnji s udrugama Help, Hepatos Rijeka, Iskorak i HUHIV. Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ provodi aktivnosti s ciljem povećanja kvalitete života osoba pogođenih HIV-om i prevencijom daljnjeg širenja HIV/AIDS-a kroz pružanje individualne i grupne psihosocijalne podrške i savjetovanja te psihosocijalne podrške i savjetovanja parova, krizne intervencije po saznanju HIV pozitivne dijagnoze, slanje antiretrovirusne terapije, testiranje na anti-HIV, anti HCV i HBsAg i specifično savjetovanje prije i poslije testiranja, pružanje informacija putem INFO telefona i telefonsko savjetovanje, edukacije za stručnjake, edukacije studenata psihologije i socijalnog rada, tiskanje i distribuciju edukativnih materijala te mentorstvo nad radom psihologa i socijalnih radnika na stručnom osposobljavanju.

Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, podaci o zaraznim bolestima među osobama liječenim zbog zlouporabe opioida u Hrvatskoj pokazuju da je u 2023. broj osoba zaraženih virusom HIV-a stabilan, a udio zaraženih se u razdoblju od 2013. do 2023. godine kretao od 0,2 do 0,5 %. U 2023. godini postotak zaraženih iznosio je 0,2 %. U odnosu na broj osoba zaraženih hepatitisom B bilježi se silazni trend od 2016. do 2020. godine. Stanje je u 2023. bilo stabilno s udjelom oboljelih od 3,5 %. Što se tiče hepatitisa C, u 2023. godini zabilježeno je 32,4 % zaraženih osoba, što je u skladu s podacima iz prethodnih godina.

Grafički prikaz 4.2.1 Osobe liječene zbog zlouporabe opioida prema anamnestičkim

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

U odnosu na smanjenje širenja zaraznih spolno i krvlju prenosivih bolesti, ostalih pratećih bolesti, smrtnih slučajeva te očuvanja postojećeg zdravlje među osobama koje konzumiraju droge i druga sredstva ovisnosti u zatvorskom sustavu, tijekom 2023. godine je 771 zatvorenik (primarno osobe koje konzumiraju droge i druga sredstva ovisnosti) testirano na hepatitis. Testiranja se provode u suradnji s nastavnim zavodima za javno zdravstvo i udrugama, te u okviru redovnih aktivnosti odjela zdravstvene zaštite zatvorenika. U zatvorskom sustavu također se individualno i grupno kroz aktivnosti odjela zdravstvene zaštite zatvorenika u kaznenim tijelima te u suradnji s nastavnim zavodima za javno zdravstvo i udrugama provode edukacije i savjetovanja usmjerena na smanjivanje zdravstvenih šteta povezanih s uporabom droga, kao i o HIV-u i virusnim hepatitisima. Zatvorenici se uključuju na liječenje od hepatitisa C, te se provode i pred terapijske dijagnostičke obrade. Aktivnosti vezane uz prevenciju i liječenje hepatitisa C ostvaruju se i u suradnji zatvorskog sustava s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i udrugom HUHIV.

U cilju osiguranja provedbe kvalitetnih programa, razvoja i kontrole kvalitete, održivosti, teritorijalne zastupljenosti sukladno procjeni rizika i potreba te jačanja međusektorske suradnje s ciljem očuvanja javnog zdravlja u području smanjenja šteta povezanih s drogama, putem definiranja i standardiziranja na dokazima utemeljenih intervencija u primjeni su od 2015. godine Smjernice za provedbu programa smanjenja šteta povezanih s uporabom droga u

Republici Hrvatskoj. S ciljem procjene rezultata primjenu ovih Smjernica u svakodnevnoj praksi, Hrvatski zavod za javno zdravstvo tijekom 2023. proveo je projekt evaluacije provedbe Smjernica u praksi.

Podaci o smrtnim slučajevima povezanim s uporabom droga u Republici Hrvatskoj dostupni su u Registru uzroka smrti Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Prema podacima za 2023. godinu, najveći broj smrtnih slučajeva uzrokovan je predoziranje opioidima (2020.: 81,8 %; 2021.: 76,6 %, 2022.: 70,6 %, 2023.: 71,0 %), a slijede ih predoziranja višestrukim ili nespecificiranim supstancama te neopijatnim tvarima. Prosječna dob smrti kreće se oko 40 godina (2020.: 40,6; 2021.: 41,3; 2022.: 42,2; 2023.: 41,5). Tijekom 2023. godine zabilježen je porast broja smrtnih slučajeva uzrokovanih predoziranje u dobnim skupinama 30-34 i 45-49 u usporedbi s 2022. godinom, dok je u skupini 40-44 broj smrtnih slučajeva znatno smanjen. Prema podacima iz nacionalnog Registra ovisnosti koji vodi Hrvatski zavod za javno zdravstvo, u 2023. godini umrlo je 339 osoba liječenih zbog uporabe droga. Bolesti krvožilnog sustava (64 osoba ili 18,9 %) i maligne bolesti (55 osoba ili 16,2 %) te predoziranje metadonom (26 osoba ili 7,7 %) u 2023. su godini bili najčešći uzroci smrti u navedenoj populaciji.

Budući da u Republici Hrvatskoj učinkovite mjere za sprječavanje smrtnih ishoda uzrokovanih predoziranje opioida nedostaju u trenutnim odgovorima, te da je upotreba lijeka naloksona ograničena na zdravstveno osoblje, pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo je u 2023. osnovana Stručna radna skupina za izradu Pilot projekta uvođenja kućnih doza lijeka naloksona s ciljem smanjenja smrtnih slučajeva uzrokovanih predoziranje opioida. Tijekom 2023. izrađen je pilot projekt koji će se implementirati u 2024. i 2025. godini.

Predstavnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo sudjelovali su u svojstvu pozvanih predavača na temu smanjenja šteta na 3. Hrvatskom adiktološkom kongresu s međunarodnim sudjelovanjem i 15. Adiktološkoj konferenciji Alpe - Dunav - Jadran, te na Prvoj međunarodnoj multidisciplinarnoj konferenciji o smanjenju šteta po zdravlje održanoj od 24. do 25. studenoga 2023. u Tuheljskim toplicama, kao i na međunarodnim sastancima na temu smanjenja širenja zaraznih spolno i krvlju prenosivih bolesti, ostalih pratećih bolesti, smrtnih slučajeva te očuvanja zdravlja među osobama koje konzumiraju droge i druga sredstva ovisnosti.

U suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Udruge Help iz Splita, tijekom rujna i listopada 2023. godine provedeno je prikupljanje korištenog pribora za injektiranje i analiza sastava korištenih šprica, u okviru europskog ESCAPE (European Syringe Collection and

Analysis Project Enterprise) projekta, vođenog od strane Europskog centra za praćenje droga i ovisnosti o drogama. Projekt je osmišljen s ciljem prikupljanja podataka o tvarima koje se injektiraju i analiziranja trendova injektiranja na području Europe. Korištene šprice sadrže tragove psihoaktivnih tvari koje se potom analiziraju s ciljem informiranja zdravstvenih stručnjaka o intravenoznoj uporabi droga, što doprinosi razumijevanju ovisnosti o drogama kod osoba koje injektiraju droge.

Prioritet 2. Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima

Posebni cilj 1. Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu

1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

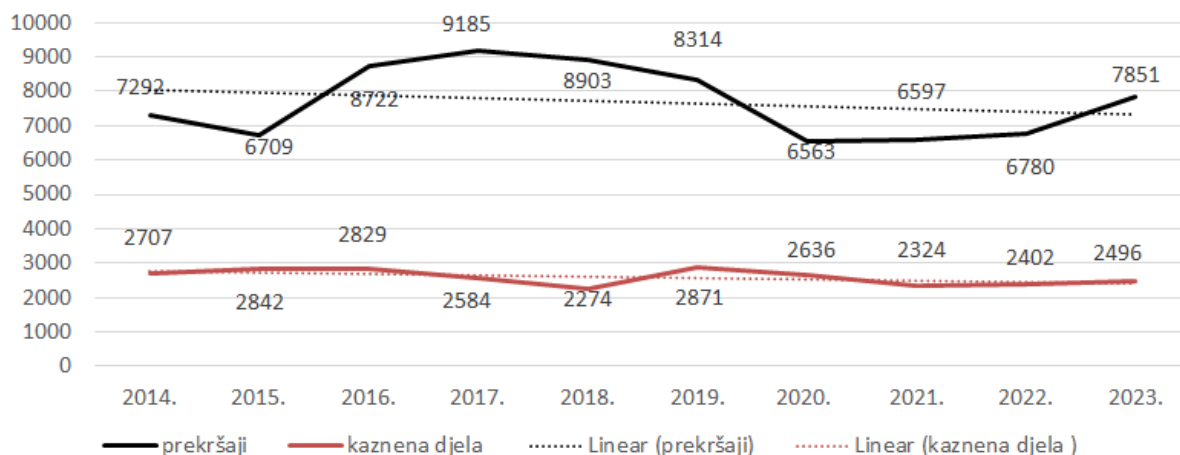
Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Broj kaznenih djela/prekršaja zlouporabe droga/tvari zabranjenih u sportu	11.560	11.800	11.626, 2023., MUP i DORH

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

1.2 Opis napretka u provedbi Posebnog cilja 1.

Tijekom 2023. godine evidentirano je 2.105 kaznenih djela iz članka 190. Kaznenog zakona („Narodne novine“, br. 125/11., 144/12., 56/15., 61/15., 101/17., 118/18., 126/19., 84/21., 114/22., 114/23. i 36/24.) „Neovlaštena proizvodnja i promet drogama“, 367 kaznenih djela iz članka 191. Kaznenog zakona „Omogućavanje trošenja droga“, 24 kaznena djela iz članka 191.a Kaznenog zakona „Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu“. Evidentirano je ukupno 2.496 kaznenih djela zlouporabe droga, što je 3,9 % više nego u 2022. U 2023. počinjen je 7.851 prekršaj iz članka 3. stavka 1. i članka 24. stavaka 1., 2. i 3. Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, što je za 15,8 % više u odnosu na 2022. U zbroju je tijekom 2023. godine evidentirano ukupno 10.347 prijava (Kazneni zakon i Zakon o suzbijanju zlouporabe droga), a što je 12,7 % više nego u 2022. godini.

Grafički prikaz 1.2.1 Broj kaznenih djela i prekršaja zlouporabe droga 2014. - 2023.

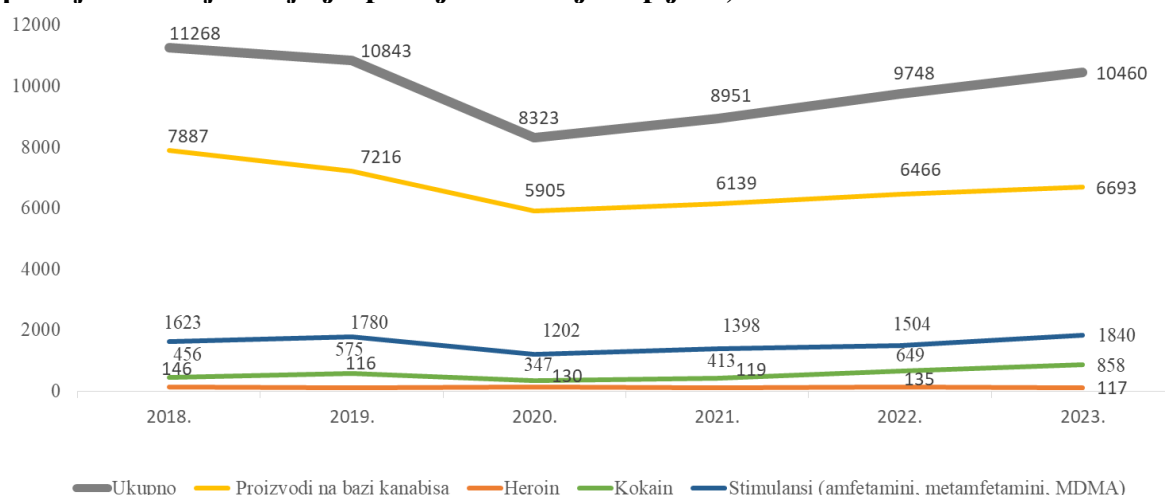

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, u 2023. godini zabilježeno je 10.460 zapljena svih vrsta droga, što je 7,3 % više u odnosu na 2022. godinu (9.748 zapljena). Zapljene biljnog kanabisa činile su 58,0 % ukupnog broja svih zapljena u 2023. godini, u usporedbi sa 60,5 % u 2022. i 63,0 % u 2021. godini. Drugi najveći udio u ukupnom broju svih zapljena odnosi se na amfetamine, s udjelom od 11,5 % u 2023. godini, što predstavlja stabilan trend u odnosu na prethodne dvije godine. Zapljene MDMA činile su 5,6 % ukupnog broja svih zapljena u 2023. godini, što je povećanje u odnosu na udio od 4,2 % u 2022. i 3,5 % u 2021. godini. Udio zapljena kokaina u svim zapljenama droga postupno je rastao s 4,6 % u 2021. na 6,7 % u 2022. te na 8,2 % u 2023. godini. Posljednje tri godine zabilježen je porast zapljena hašiša, od 278 slučajeva u 2021., na 352 slučaja u 2022. godini i 433 slučaja u 2023. godini. Broj zapljena heroina u 2023. godini iznosio je 117, što je manje u odnosu na 2022. godinu kada je zabilježeno 135 zapljena.

U nastavku je prikazan trend ukupnog broja zapljena svih vrsta droga uz izdvojene droge kod kojih su primijećene najznačajnije promjene u broju zapljena tijekom proteklih pet godina.

Grafički prikaz 1.2.2 Broj zapljena svih vrsta droga uz izdvojene droge kod kojih su primijećene najznačajnije promjene u broju zapljena, 2018. - 2023.

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova

Količina zaplijenjenog biljnog kanabisa (marihuane) iznosila je 1,2 tone u 2021. godini, 1,1 tonu u 2022. godini, dok podaci za 2023. godinu ukazuju na značajno povećanje zaplijenjenih količina biljnog kanabisa na 6,0 tona. Količine zaplijenjenog heroina iznosile su 249,8 kg u 2021. godini i 28,3 kg u 2022. godini. U 2023. godini zabilježen je porast zaplijenjenih količina heroina za 55,3 % u odnosu na prethodnu godinu, s ukupno zaplijenjenih 44,0 kg. Zaplijenjene količine MDMA iznosile su 7,1 kg u 2021. godini, a nastavile su rasti na 11,4 kg u 2022. godini i 99,3 kg u 2023. godini. Zapljene amfetamina su porasle s 95,5 kg u 2022. godini na 252,1 kg u 2023. godini, što predstavlja povećanje od 163,9 %. Količine zaplijenjenog kokaina povećale su se za 137 % u 2023. godini u odnosu na 2022. godinu, kada je zaplijenjeno 780 kg kokaina u usporedbi s 329 kg u 2022. godini. U 2023. godini količine zaplijenjenog LSD-a bile su za 44,8 % veće nego prethodne godine.

Tablica 1.2.3 Količine zaplijenjenih droga, 2021. - 2023.

Vrsta droga	Jedinica mjere	2021.	2022.	2023.
Heroin	gr	249.786	28.322	43.989
Heroin	ml	13,8	14	4
Metadon	tableta	2.241	-	5
Metadon	ml	810	-	1.170
Buprenorfin	tableta	179	320	60
Opijum	gr	-	115	-
Kokain	gr	745.040	329.356	780.417
Amfetamin	gr	110.095	95.539	252.093
Metamfetamin	gr	99,8	-	1.945

MDMA	gr	7.137	11.358	99.270
Benzodiazepini (neodređeno)	tableta	498.916	-	-
Diazepam	tableta	-	1.634.425	227.621
LSD	doza	834	643	931
Ketamin	gr	250.012	-	-
Kanabis smola	gr	2.294	38.135	71.794
Biljni kanabis	gr	1.190.165	1.140.468	6.030.274
Biljke kanabisa	biljka	14.776	11.658	18.197
Sjemenke kanabisa	gr	-	-	648
Medicinski proizvodi na popisu lijekova (neodređeno)	tableta	-	151.850	36.404
Medicinski proizvodi na popisu lijekova (neodređeno)	ml	-	303	157

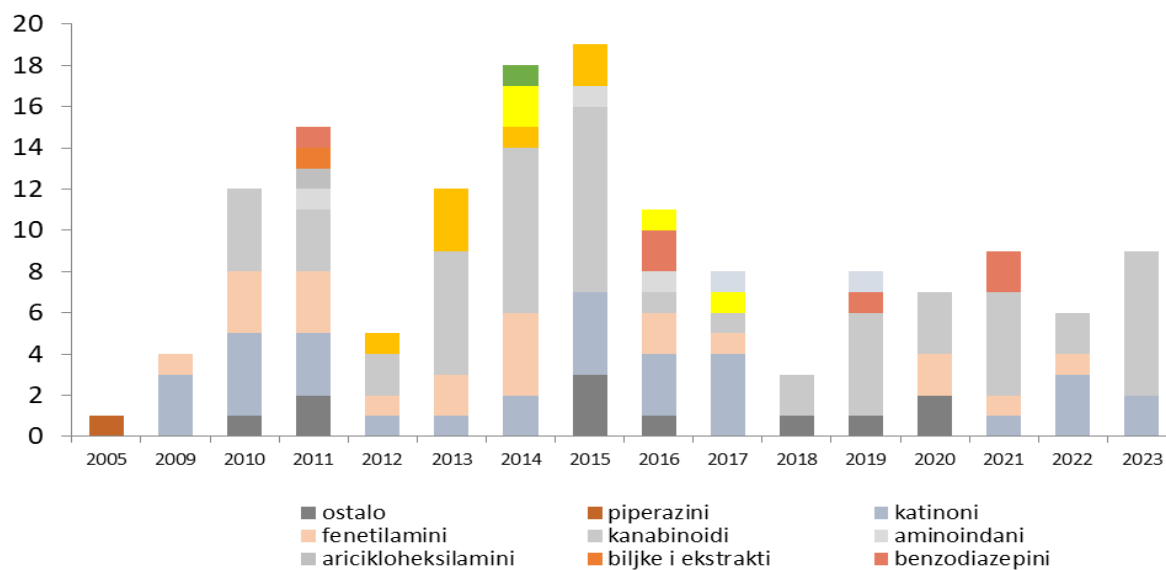
Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, *prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.*

U okviru EU sustava ranog upozoravanja o novim psihoaktivnim tvarima, do kraja 2022. godine otkriveno je više od 920 novih psihoaktivnih tvari koje se redovito prate. U Hrvatskoj je, u sklopu nacionalnog Sustava ranog upozoravanja o novim psihoaktivnim tvarima, od 2005. do 2023. godine identificirano ukupno 147 novih psihoaktivnih tvari. Sintetski kanabinoidi čine 77,8 % ukupno prijavljenih tvari u 2023. godini.

Popis droga, psihotropnih tvari i biljaka iz kojih se može dobiti droga te tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga („Narodne novine“, broj 13/19.) dopunjen je u veljači 2023. godine („Narodne novine“, broj 19/23.). Najznačajnije izmjene odnose se na dio Popisa tvari koje se mogu uporabiti za izradu droga (prekursori), uključujući prekursore i pre-prekursore za proizvodnju prvenstveno droga amfetaminskog tipa, fentanila i katinona.

Od 2022. godine na razini EU pojavili su se novi regulatorni izazovi i zabrinutost zbog heksahidrokanabinola, koji je u Hrvatskoj pod zakonskom kontrolom od 2019. godine, a njegove prijave nastavljaju se i u 2023. godini. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova i Centra za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić“, u 2023. godini u Republici Hrvatskoj zabilježene su četiri prijave koje uključuju heksahidrokanabinol, heksahidrokanabinol acetat, heksahidrokanbiforol i tetrahidrokanabiforol.

Grafički prikaz 1.2.4 **Broj i kategorija novih psihoaktivnih tvari (prvi put prijavljenih u Republici Hrvatskoj), 2005. - 2023.**

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, Centar za forenzična ispitivanja, istraživanja i vještačenja „Ivan Vučetić”

U skladu sa Zakonom o suzbijanju zlorabe droga, zaplijenjene droge (uključujući biljke i dijelove biljke, tvari koje se mogu uporabiti za izradu droge, nove psihoaktivne tvari te tvari zabranjene u sportu) uništavaju se pred Povjerenstvom za uništavanje zaplijenjene droge po pravomoćnosti presude ili rješenja ili po isteku roka od jedne godine od dana podnošenja kaznene prijave ili posebnog izvješća nadležnom državnom odvjetništvu ili podnošenja optužnog prijedloga ili izdavanja prekršajnog naloga. Ako je čuvanje zaplijenjenih droga opasno ili povezano s nerazmjernim teškoćama, one se mogu uništiti temeljem odluke suda ili nadležnog državnog odvjetništva. Sveukupno je u razdoblju od 2008. do 2023. provedeno ukupno 19 spaljivanja oduzetih droga i psihotropnih tvari te je ukupno spaljeno preko 27 tona droge.

Analiza potentnosti i čistoće droga za 2023. pokazuje značajne promjene. THC u smoli kanabisa porastao je s prosječnih 18,8 % u 2022. na 21,9 % u 2023. godini, dok je prosječna čistoća heroina porasla s 23,2 % na 24,3 %, a maksimalna dostigla 58,7 %. Kokain zadržava visoku prosječnu čistoću od 62,0 %, a metamfetamin je dosegao najvišu prosječnu čistoću od 79,7 %. Suprotno ovim trendovima, prosječna čistoća amfetamina pala je na 11,7 % u 2023.

godini. MDMA u tabletama ima prosječnu čistoću od 26,2 %, dok je u prahu čistoća 58,5 %. Posebno je zanimljiv porast prosječnog sadržaja THC-a u ulju kanabisa, koji je porastao s 20,5 % u 2022. na 41,2 % u 2023. godini, s maksimalnom čistoćom od 91,5 %. Podaci za LSD, psilocibin/psilocin i ketamin nisu dostupni za 2023. godinu. Promjene u minimalnim i maksimalnim vrijednostima ukazuju na povećanu varijabilnost, što predstavlja dodatni rizik za konzumente.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova za 2023. godinu, maloprodajne cijene većine droga stabilne su u odnosu na prethodne dvije godine. Cijena biljnog kanabisa unazad tri godine iznosi 3,5 EUR po gramu, a cijena smole kanabisa 6 EUR po gramu. Cijena heroina također je stabilna te iznosi 29 EUR po gramu zadnje tri godine. Cijena kokaina u blagom je padu te je 2023. godine iznosila 60 EUR po gramu, u usporedbi s 2021. i 2022. kada je iznosila 65 EUR po gramu. Cijena amfetamina gotovo se udvostručila, u odnosu na prethodne dvije godine, to jest, u odnosu na 2021. kada je bila 12 EUR po gramu i 2022. kada je bila 11 EUR po gramu, 2023. cijena je bila 22 EUR po gramu. Cijena tableta MDMA-a i povezanih MDx tvari (*ecstasy*) stabilna je te iznosi 9,5 EUR. Cijena LSD-a također je stabilna, odnosno unazad tri godine iznosi 10 EUR po dozi.

Tablica 1.2.5 Prosječna maloprodajna cijena droga (u eurima) u razdoblju od 2021. do 2023. godine, prema vrsti

Vrsta droga	Oblik	Količina	2021.	2022.	2023.
Kanabis (biljni)	Biljni	1 gram	3,5	3,5	3,5
Kanabis (smola)	Prah/kristal/pasta	1 gram	6	6	6
Heroin	Prah/kristal/pasta	1 gram	29	29	29
Kokain	Prah/kristal/pasta	1 gram	65	65	60
Amfetamin	Prah/kristal/pasta	1 gram	12	11	22
MDMA i povezane MDx tvari (<i>ecstasy</i>)	Tableta/jedinica/doza	1 jedinica (tableta/doza)	10	10	9,5
LSD	Tableta/jedinica/doza	1 jedinica (tableta/doza)	10	10	10

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

U odnosu na krijumčarenje kanabisa, sve su aktivniji centralni i južni krakovi Balkanske rute, uglavnom iz Albanije u kojoj se bilježi najveća proizvodnja u regiji. Bilježi se određeni broj zapljena marihuane na graničnim prijelazima, a evidentan je i trend velikog povećanja proizvodnje kanabisa na otvorenom i u tzv. kontroliranim uvjetima u Republici Hrvatskoj. Krijumčarenje heroina je u padu zbog uništavanja nasada opijumskog maka u Afganistanu od strane talibanskog režima. Međutim javlja se opasnost od krijumčarenja fentanila sa zapada, kao nadomjestka heroinu. „Atlantska ruta“ kojom se krijumčari kokain je i dalje dinamična. „Balkanski kartel“ se uz talijanske mafijaške organizacijske, u suradnji s južnoameričkim kartelima, profilirao u glavnog opskrbljivača europskog narko tržišta kokainom. Sve više krijumčarenja kokaina provodi se kroz hrvatske luke. Trend pojačanog krijumčarenja i konzumacije sintetičkih droga se nastavlja, a uočena je sve veća prisutnost novih psihoaktivnih tvari. Operativna saznanja i provedena kriminalistička istraživanja ukazuju na postojanje proizvodnje sintetičkih droga amfetaminskog tipa na području Republike Hrvatske. Procjenjuje se kako svi gore navedeni oblici udruženja, čija kriminalna aktivnost je dominantno krijumčarenje i preprodaja droge, predstavljaju u ovom trenutku jednu od glavnih društvenih prijetnji od strane organiziranog kriminaliteta.

Posebni cilj 2. Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima

2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Udio sankcioniranih povreda usluživanja, odnosno dopuštanja konzumiranja alkoholnih pića, drugih pića i/ili napitaka koji sadržavaju alkohol osobama mlađim od 18 godina i povreda uporabe duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, kod	2 %	2,40 %	6,20 %, 2023., DIRH

pružatelja ugostiteljskih usluga u odnosu na sveukupno utvrđen broj povreda propisa u ugostiteljskim objektima			
Broj prekršaja prodaje alkoholnih pića, drugih pića i napitaka koji sadržavaju alkohol i duhanskih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, mlađima od 18 godina	650	600	226, 2023., DIRH i MUP

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

2.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2.

S ciljem podizanja svijesti o potrebi zaštite djece i mladih od pušenja i pijenja alkohola, Hrvatski zavod za javno zdravstvo tijekom 2023. provodio je aktivnosti koje su bile usmjerene na informiranje o štetnosti konzumacije alkohola te duhana i duhanskih proizvoda. U sklopu projekta „Tobacco free schools“, održane su radionice u 2 osnovne škole i 2 gimnazije s ciljem podizanja svijesti o važnosti odrastanja i školovanja u okruženju slobodnom od duhanskog dima. Organizirane su edukativne radionice s učenicima, fokusirajući se na štetne učinke pušenja, prednosti života bez duhana te načine prevencije. Uspostavljena je suradnja s nastavnicima kako bi se implementirale dobre prakse vezane za prevenciju konzumacije duhanskih proizvoda i posvetilo više pažnje edukaciji o štetnim posljedicama pušenja. Hrvatski zavod za javno zdravstvo i AZOO u suradnji s Ministarstvom zdravstva i Ministarstvom znanosti, obrazovanja i mladih organizirali su u Zagrebu 14. prosinca 2023. međuzupanijski stručni skup „Edukacija odgojno-obrazovnih djelatnika o prevenciji ovisnosti zbog uporabe energetskih pića, nikotinskih vrećica, e-cigareta i novih duhanskih proizvoda u osnovnim i srednjim školama“ koji je okupio 211 učitelja, profesora te stručnih suradnika.

Pored navedenoga, vršen je kontinuirani nadzor nad tržištem duhana i duhanskih proizvoda i nadzor nad tržištem alkoholnih pića (pivo, vino i jaka alkoholna pića) s krajnjim ciljem zaštite zdravlja potrošača. U cilju unaprjeđenja predmetnih aktivnosti, kupljeno je ukupno 20 proizvoda (jednokratnih elektroničkih cigareta, e-tekućina, te dva proizvoda s CBD-om bez

nikotina) nasumično odabranih putem web preglednika. Ispitivanje proizvoda provelo se na način da se kontrolira postojanje deklaracije na hrvatskom jeziku, provjera obveznih navoda propisanih Zakonom o ograničavanju duhanskih i srodnih proizvoda („Narodne novine“, br. 45/17. i 114/18.) te analiza proizvoda. (propilen glikol, glicerol, nikotin, CBD). Napravljen je napredak u analitici te je napravljeno proširenje parametara za elektroničke cigarete. Uvedena je metoda HRN EN ISO 20714:2022 (ISO 20714:2019;EN ISO 20714:2021). U 2023. godini analizirano je i 33 uzoraka alkoholnih pića domaće proizvodnje i to 13 rakija, 9 vina, 8 likera, 2 piva i 1 jako alkoholno piće.

U 2023. godini na carinskom području Republike Hrvatske, Ministarstvo financija, Carinska uprava zaplijenila je 10.228,35 litara alkohola i alkoholnih pića te 7.695,15 litara vina. Zapljene su provedene u 704 slučaja zbog povreda odredaba Zakona o trošarinama („Narodne novine“, br. 106/18., 121/19. i 144/21.). Nadalje, u izvještajnom razdoblju zaplijenjeno je i 8.332.894 komada različitih vrsta cigareta i 66.153,94 kilograma duhana (duhanske sirovine, sitno rezani duhan za savijanje cigareta i duhan za vodene lule - ostali duhan za pušenje). Zapljene su provedene u 3.829 slučaja zbog povrede odredaba Zakona o trošarinama ili Kaznenog zakona. Smanjenju dostupnosti alkohola i alkoholnih pića, duhanskih proizvoda i duhanskih prerađevina pridonosi i oporezivanje tih proizvoda trošarinom čime se uz fiskalne učinke postižu i zdravstveni efekti. Ministarstvo unutarnjih poslova u 2023. zaplijenilo je 381.020 komada cigareta i 5.577,96 kg duhana. Također, prijavljeno je 343 kaznena djela izbjegavanja carinskog nadzora i nedozvoljene proizvodnje i trgovine te je prijavljeno 154 počinitelja.

U okviru nadležnosti tržišne inspekcije Državnog inspektorata, u 2023. proveden je nadzor nad primjenom odredaba Zakona o trgovini („Narodne novine“, br. 87/08., 96/08., 116/08., 76/09., 114/11., 68/13., 30/14., 32/19., 98/19., 32/20. i 33/23.) i Zakona o ograničavanju uporabe duhanskih i srodnih proizvoda, vezano uz zabranu prodaje alkoholnih pića, drugih pića i napitaka koji sadržavaju alkohol te duhana i duhanskih proizvoda mlađima od 18 godina, odnosno provedeno je ukupno 1.357 nadzora i utvrđeno je 28 prekršaja. U okviru nadležnosti sanitarne inspekcije Državnog inspektorata, u 2023. provedeno je 3.843 nadzora u ugostiteljskim objektima te je utvrđeno 63 prekršaja povreda uporabe duhanskih i srodnih proizvoda kod pružatelja ugostiteljskih usluga. U odnosu na provedbu nadzora nad reklamiranjem duhana, duhanskih i drugih srodnih proizvoda, sanitarna inspekcija provela je 129 nadzora te pokrenula 21 prekršajni postupak. Turistička inspekcija u 2023. provela je 4.678 nadzora vezano za zabrane usluživanja odnosno dopuštanja konzumiranja alkohola osobama mlađim od 18 godina u ugostiteljskim objektima te utvrdila 119 prekršaja koji su se odnosili na

povredu Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti („Narodne novine“, br. 85/15., 121/16., 99/18., 25/19., 98/19., 32/20., 42/20., 126/21. i 152/24.) u vezi zabrane usluživanja odnosno dopuštanja konzumiranja alkohola osobama mlađim od 18 godina u ugostiteljskim objektima. Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova utvrđeno je 79 prekršaja zabrane usluživanja i dopuštanja konzumiranja alkohola maloljetnicima. Prema evidencijama prometne policije u 2023. godini utvrđeno je 35.455 prekršaja upravljanja vozilom pod utjecajem alkohola/droga.

Posebni cilj 3. Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću

3.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka, izvor
Udio izrečenih kazni za povredu zabrane sudjelovanja u igrama na sreću maloljetnih osoba u ukupnom broju izrečenih kazni	10 %	50 %	18 %, 2023., MF

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

3.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 3

S ciljem osiguranja društvenog odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću, Ministarstvo financija, Porezna uprava provodila je nadzor nad provedbom odredbi Zakona o igrama na sreću („Narodne novine“, br. 87/09., 35/13., 158/13., 41/14., 143/14. i 114/22.) te je u 2023. vrijednost u odnosu na pokazatelj ishoda udjela izrečenih kazni za povredu zabrane sudjelovanja u igrama na sreću maloljetnih osoba u ukupnom broju izrečenih kazni, povećana na 18 %, a udio izrečenih kazni za povredu odredaba zabrane oglašavanja i promidžbe igara na sreću koji nisu u skladu sa zakonskim odredbama, povećan je s 10 na 12 %.

U 2023. godini započela je s radom radna skupina za analizu tržišta igara na sreću i to u odnosu na sljedeće točke: usklađenje nacionalne regulative igara na sreću sa zakonodavstvom Europske unije, postupak stjecanja prava priređivanja igara na sreću, mjere društveno odgovornog priređivanja igara na sreću, prevencija razvoja ovisnosti o igrama na sreću, sprječavanje nezakonitog priređivanja igara na sreću, implementacija mjera za sprječavanje pranja novca i financiranja terorizma, razvoj informacijskog sustava i aplikativnih rješenja za praćenje i

nadzor poslovanja priređivača igara na sreću te analiza postupka certificiranja i tehničkog pregleda automata, stolova i sustava za igre na sreću. Radnom skupinom koordiniralo je Ministarstvo financija, Porezna uprava uz aktivno sudjelovanje predstavnika Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i ostalih relevantnih predstavnika iz područja. Radna skupina izradila je prijedlog temeljem provedene analize, a kojim se predlažu izmjene postojećih propisa u cilju usklađenosti zakona i podzakonskih akata, osiguravanja zaštite maloljetnika, uređenja uspostave samoisključenja igrača, uspostave ograničenja oglašavanja i vidljivosti priređivača igara na sreću.

Također, Hrvatski zavod za javno zdravstvo uspostavio je suradnju s Agencijom za elektroničke medije kroz 2023. godinu s ciljem osiguravanja provedbe zakonskih i podzakonskih propisa u odnosu na reklamiranje igara na sreću, posebice u svrhu zaštite maloljetnika.

Pored navedenoga, potrebno je istaknuti kako je u 2023. godini po prvi put organiziran stručni skup o društveno odgovornom priređivanju igara na sreću u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Hrvatske Lutrije, Ministarstva financija, Porezne uprave, a uz potporu Hrvatske udruge za igre na sreću i Hrvatske udruge priređivača igara na sreću.

Posebni cilj 4. Unaprjeđenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga

4.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Broj osuđenih osoba za kaznena djela i prekršaje u vezi droga	4.500	5.060	6.050, 2023., MPU i DORH

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

4.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 4.

Politika kaznenog i prekršajnog sankcioniranja u području suzbijanja zlouporabe droga treba imati značajan i učinkoviti utjecaj na smanjenje ponude droga, ali i na prevenciju zlouporabe istih među mladima. Osim kažnjavanja osoba, od ključne je važnosti uključivanje u sustav

tretmana počinitelja kaznenih djela koji imaju problem s ovisnošću, kao instrument prevencije recidiva u sferu kriminaliteta. Praksa je pokazala da se prvi kontakt s kaznenim sustavom sve više koristi kao prvi, a često i jedini način uključivanja osoba s problemom ovisnosti na liječenje. Uvođenje preventivnih i tretmanskih intervencija, kao mjera kaznenopravne politike, posebice u odnosu na mlade pokazalo se opravdanim i učinkovitim.

Mehanizmi za borbu protiv zlouporabe droga i nedopuštenog trgovanja drogama, instrumenti alternativnih kazni zatvora, posebnih obveza, mjera obveznog liječenja od ovisnosti, provođenja posebnih dokaznih radnji i drugi instituti povezani s kaznenopravnim i prekršajnim aspektima zlouporabe droga uređeni su Kaznenim zakonom, Zakonom o kaznenom postupku („Narodne novine“, br. 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12., 143/12., 56/13., 145/13., 152/14., 70/17., 126/19., 130/20., 80/22. i 36/24.), Zakonom o probaciji („Narodne novine“, broj 99/18), Prekršajnim zakonom („Narodne novine“, br. 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 70/17., 118/18. i 114/22.) te Zakonom o suzbijanju zlouporabe droga, kao središnjim aktom kojim se reguliraju sva ključna pitanja koja se tiču zlouporabe droga. Osim navedenih zakonskih propisa, odredbe Zakona o sudovima za mladež, Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira („Narodne novine“, br. 5/90., 30/90., 47/90., 29/94., 114/22. i 47/23.), Obiteljskog zakona, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji („Narodne novine“, br. 70/17., 126/19., 84/21., 114/22. i 36/24.), Zakona o sigurnosti prometa na cestama („Narodne novine“, br. 67/08., 48/10., 74/11., 80/13., 158/13., 92/14., 64/15., 108/17., 70/19., 42/20., 85/22., 114/22., 133/23. i 145/24.) te Zakona o zaštiti na radu, dotiču se također intervencija povezanih s problematikom ovisnosti.

Kazneno-represivni pristup definiran je Kaznenim zakonom kojim se sankcionira neovlaštena proizvodnja i promet drogama (članak 190.) i neovlaštena proizvodnja i promet stvari zabranjenih u sportu (članak 191.a). Jedan je od modaliteta počinjenja predmetnih kaznenih djela i posjedovanje stvari koje su propisom proglašene drogom, i to u onim slučajevima kada počinitelj postupa s namjerom da ih neovlašteno proda ili stavi u promet. Posjedovanje droge koje se čini bez namjere njezina stavljanja u promet (za osobnu uporabu) predmetom je uređenja prekršajnog zakonodavstva u skladu s odredbama Zakona o suzbijanju zlouporabe droga. Procjena o tome je li riječ o količini za osobnu uporabu prepušta se policiji, državnom odvjetništvu i sudovima, prema okolnostima svakog pojedinog djela. Člancima 190., 191. i 191.a Kaznenog zakona, regulirano je područje zlouporabe droga. Inkriminira se proizvodnja i trgovanje drogama i stvarima zabranjenima u sportu uz definiranje niza kvalifikatornih okolnosti (vrši li se prodaja na određenim mjestima, je li počinitelj određena osoba, koristi li se za

stavljanje u promet dijete ili čini li djelo službena osoba u vezi sa svojom službom ili javnom ovlašću). Za neovlaštenu proizvodnju ili (uzgoj) preradu droge koja nije namijenjena za prodaju predviđena je kazna zatvora od šest mjeseci do pet godina. Ako je riječ o namjeri stavljanja u promet radi daljnje prodaje, predviđena je kazna zatvora od jedne do 12 godina. Člankom 190. stavkom 4. Kaznenog zakona propisana je kaznenopravna sankcija kazna zatvora u visini od najmanje tri godine za onoga počinitelja koji organizira mrežu preprodavatelja ili posrednika formiranu radi počinjenja kaznenog djela iz članka 190. stavaka 2. i 3. Kaznenog zakona. Također, u cilju provedbe odredbi Kaznenog zakona koje se odnose na kazneno djelo povezano s tvarima zabranjenima u sportu u primjeni je posebna Lista tvari zabranjenih u sportu („Narodne novine“, broj 32/23.).

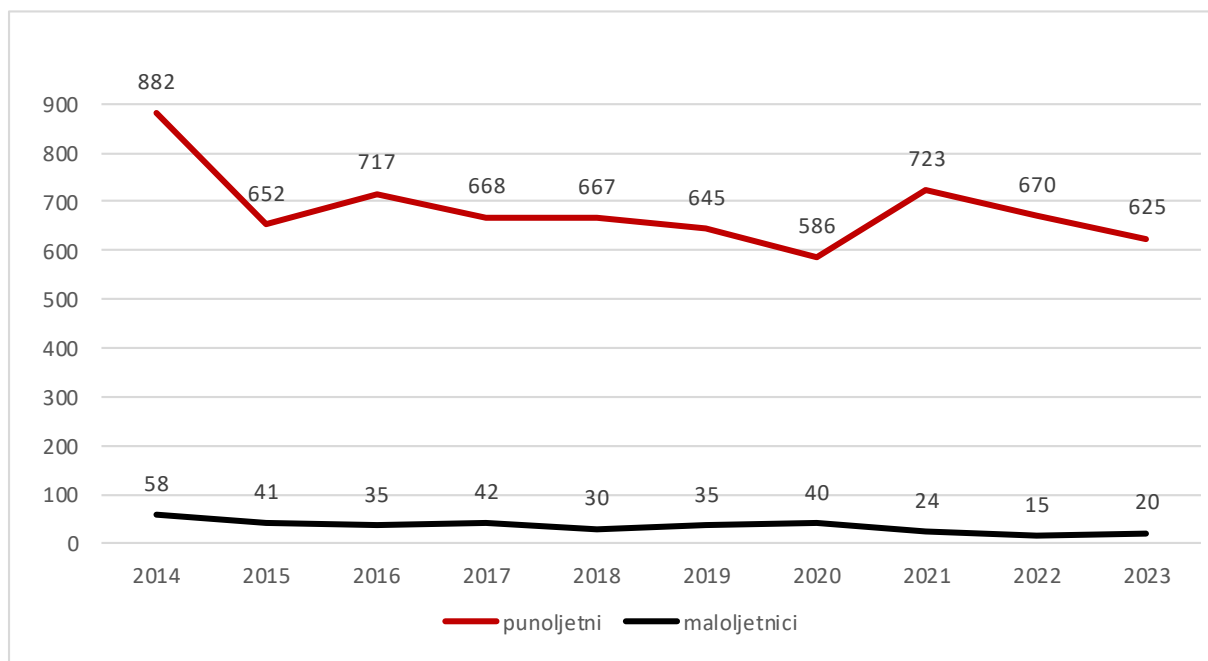
U okviru Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona („Narodne novine“, broj 36/24.), proširena su kaznena djela koja podliježu proširenom oduzimanju imovinske koristi dodavanjem kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa drogama i kaznenog djela neovlaštene proizvodnje i prometa tvari zabranjenih u sportu. Navedenom izmjenom osiguralo se da se za počinitelja navedenih kaznenih djela (i kad ono nije počinjeno u sastavu zločinačkog udruženja) koji ima ili je imao imovinu koja je nesrazmjerna njegovim zakonitim prihodima, pretpostavlja da ta imovina predstavlja imovinsku korist stečenu kaznenim djelom, osim ako počinitelj učini vjerojatnim da je njeno podrijetlo zakonito.

Kaznena politika oslanja se na individualni pristup koji uzima u obzir različite elemente, kao što su npr. prijašnje kažnjavanje, otegotne i olakotne okolnosti u svakom pojedinom slučaju, mogućnost primjene blaže kazne i druge zakonske mogućnosti. Kazneno-represivni sustav stavlja poseban naglasak na provedbu mjera liječenja ili odvikavanja od ovisnosti osoba koje su počinitelji kaznenih djela i prekršaja, a ujedno su osobe s problemom ovisnosti.

Prema podacima Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, tijekom 2023. godine presuđen je ukupno 1.051 počinitelj kaznenog djela vezano uz zlouporabu droga, od toga 868 odraslih osoba, 125 mlađih punoljetnika i 58 maloljetnika. Od ukupnog broja presuđenih počinitelja osuđujućim su presudama na sudu presuđene 794 odrasle osobe, 111 mlađih punoljetnih osoba i 46 maloljetnika. Osuđujuće presude sudjeluju u ukupnom broju donesenih presuda s 90,49 %. Prema podacima Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije u prekršajnu evidenciju za prekršaje iz Zakona o suzbijanju zlouporabe droga, upisano je 5.099 počinitelja. Podaci o sankcijama izrečenim u osuđujućim presudama sudova za kaznena djela pokazuju da je tijekom 2023. godine u odnosu na 794 presuđena odrasla počinitelja izrečeno 295 zatvorskih

kazni (37,15 %), a od tog broja izrečenih zatvorskih kazni (295 zatvorskih kazni) u odnosu na 65 počinitelja (22,03 %) zatvorske su kazne zamijenjene radom za opće dobro. To nadalje znači da je u odnosu na 230 osuđenih odraslih počinitelja izrečena bezuvjetna zatvorska kazna koja nije zamijenjena radom za opće dobro (20,97 %). Uvjetna osuda najzastupljenija je sankcija u odnosu na presuđene odrasle počinitelje kaznenih djela, a izrečena je u odnosu na 484 počinitelja (60,96 %), dok je najmanje zastupljena novčana kazna izrečena u odnosu na 15 odraslih počinitelja (1,88 %). Uz navedeno, odraslim počiniteljima kaznenih djela zlouporabe droga izrečene su sigurnosne mjere i to sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti prema 56 počinitelja te sigurnosna mjera obveznog psihijatrijskog liječenja u odnosu na 4 počinitelja. Sigurnosne mjere izriču se kada je nužno da se otklone okolnosti koje omogućuju ili poticajno djeluju na daljnje počinjenje kaznenih djela. U istom razdoblju doneseno je 111 osuđujućih presuda u odnosu na mlađe punoljetne osobe. Od ukupnog broja donesenih osuđujućih presuda u odnosu na mlađe punoljetne osobe 20 je bezuvjetnih zatvorskih kazni (18,01 %), a od tog broja radom za opće dobro zamijenjeno je 13 zatvorskih kazni, dok je 7 počinitelja osuđeno na bezuvjetne zatvorske kazne koje nisu zamijenjene radom za opće dobro. Uvjetna osuda je i ovdje najzastupljenija sankcija izrečena u odnosu na 61 mlađeg punoljetnika (54,95 %), dok je najmanje zastupljena sankcija novčana kazne izrečena u odnosu na 4 (3,60 %) počinitelja. Ostale sankcije izrečene su u odnosu na 26 mlađih punoljetnih osuđenih osoba (23,42 %). Nastavljena je visoka uspješnost u postupcima pred sudovima s preko 90 % osuđujućih presuda, a državno odvjetništvo, ulaganjem žalbi na sankcije u velikom broju osuđujućih presuda nastoji utjecati na pooštavanje kaznene politike sudova, posebice u odnosu na ozbiljne oblike kaznenih djela zlouporabe droga, smatrajući da je nužno strože kažnjavanje počinitelja tih kaznenih djela i kroz takve strože sankcije utjecati na puno ostvarenje svrhe kažnjavanja, kako u pogledu specijalne, tako i generalne prevencije.

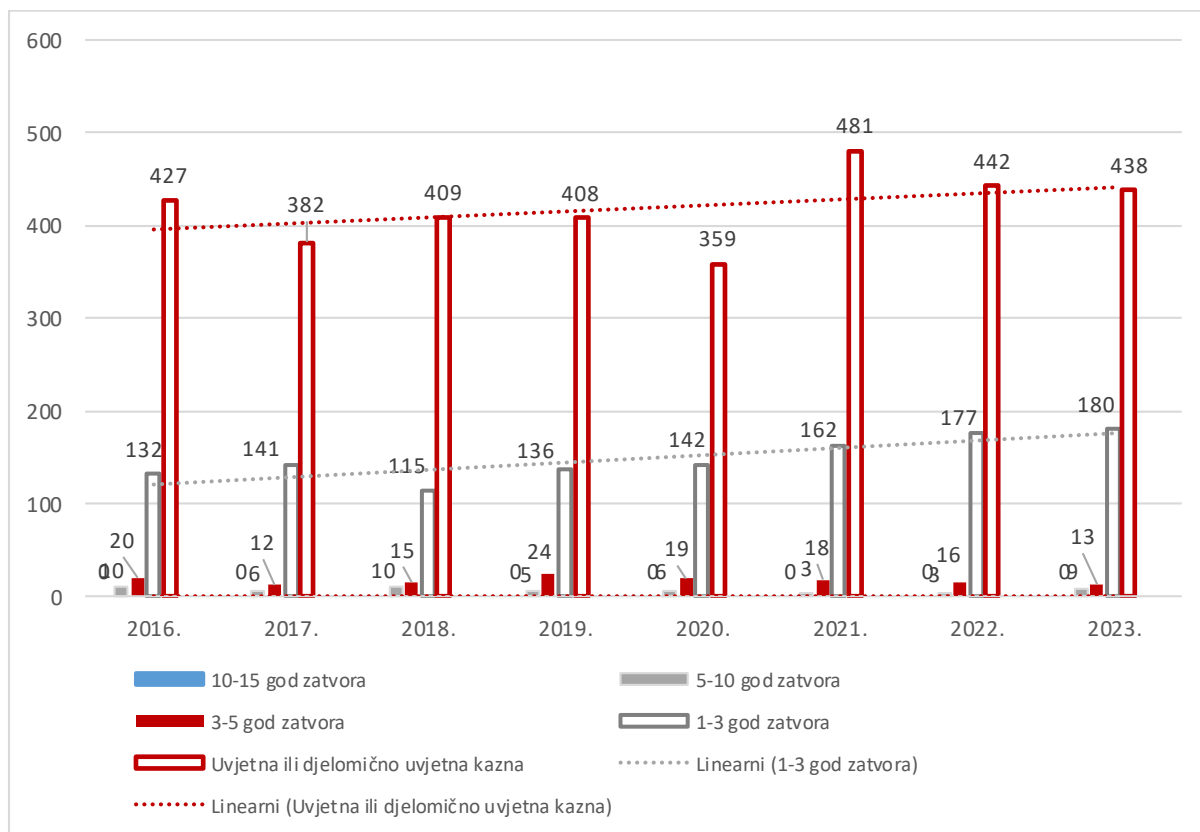
Grafički prikaz 4.2.1 Osuđene punoljetne i maloljetne osobe za kaznena djela zlouporabe droga, 2014. - 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku u 2023. godini za kaznena djela zlouporabe droga ukupno je osuđeno 625 punoljetnih osoba (2022.: 670) od čega je prema vrsti izrečene kazne 9 osoba osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od 5 do 10 godina (2022.: 3), 13 osoba osuđeno na kaznu zatvora u trajanju od 3 do 5 godina (2022.: 16), 180 osoba osuđeno na uvjetnu ili bezuvjetnu kaznu zatvora u trajanju od 1 do 3 godine (2022.: 177), dok je uvjetna ili djelomično uvjetna kazna izrečena 438 osoba (2022.: 442). Vezano uz osuđene maloljetne osobe za kaznena djela zlouporabe droga, u 2023. godini ukupno je osuđeno 20 maloljetnika (2022.: 15), a od toga su prema vrsti izrečene sljedeće kazne; za 4 maloljetnika izrečen je pridržaj maloljetničkog zatvora (2022.: 7), za 7 maloljetnika izrečena je mjera upozorenja (2022.: 5), za 7 maloljetnika izrečena je mjera pojačanog nadzora (2022.: 3), te je prema 2 maloljetnika izrečena zavodska mjera (2022.: 0). U skupini osuđenih punoljetnih osoba najčešće je izrečena uvjetna ili djelomično uvjetna kazna (70 % u ukupno izrečenim kaznama) i kazna zatvora od 6 do 12 mjeseci (58 % u ukupno izrečenim kaznama). Učestalost izricanja kazni zatvora od 5 do 10 godina i od 10 do 15 godina u prikazanom je razdoblju niska. U skupini maloljetnika, najčešće su izricane mjere pojačanog nadzora, mjere upozorenja te pridržaj maloljetničkog zatvora.

Grafički prikaz 4.2.2 Osuđene punoljetne osobe za kazna djela zlouporabe droga, prema vrsti izrečene kazne, 2016. - 2023.

Izvor: Državni zavod za statistiku

Prema podacima Hrvatskog zavoda za socijalni rad, u 2023. evidentirano je 3.613 korisnika područnih ureda Zavoda koji su počinitelji kaznenih i prekršajnih djela s problemom ovisnosti (alkohol, droga, kocka, Internet). Od navedenog broja, ukupno je bilo 279 djece do 13 godina (30 njih zbog ovisnosti o drogama, 37 zbog ovisnosti o alkoholu, 204 zbog ovisnosti o Internetu, 8 zbog ovisnosti o kockanju), 1.017 maloljetnika (484 njih zbog ovisnosti o drogama, 259 zbog ovisnosti o alkoholu, 222 zbog ovisnosti o Internetu, 52 zbog ovisnosti o kockanju), 451 mlađih punoljetnika (253 njih zbog ovisnosti o drogama, 132 zbog ovisnosti o alkoholu, 33 zbog ovisnosti o Internetu, 33 zbog ovisnosti o kockanju) te 1.866 odraslih osoba (553 njih zbog ovisnosti o drogama, 1.178 zbog ovisnosti o alkoholu, 15 zbog ovisnosti o Internetu, 120 zbog ovisnosti o kockanju).

U organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, a uz potporu Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Državnog odvjetništva, Ministarstva unutarnjih poslova i Pravosudne akademije, održana je 3. studenoga 2023. edukacija na teme povezane s aktualnim materijalno-pravnim i postupovnim pitanjima u provedbi kaznene i prekršajne politike na

području suzbijanja zlouporabe i to *Uloga kaznene i prekršajne politike na provedbi mjera smanjenja potražnje i ponude droga i Izazovi u provedbi mjera liječenja od ovisnosti i suradnji kazнено-represivnog i zdravstvenog sustava*. Edukacije je imala za cilj jačanje integriranog pristupa u provedbi kaznene politike na području suzbijanja zlouporabe droga, kao i razvijanje odgovarajućih programa i intervencija za postupanje s počiniteljima kaznenih djela i prekršaja na području zlouporabe droga, a na istoj su sudjelovali suci, državni odvjetnici, policijski službenici, probacijski i zatvorski službenici te djelatnici iz službi za zaštitu mentalnog zdravlja i prevenciju ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo.

Pored navedenoga, s ciljem jačanja suradnje pri tretmanu i skrbi osoba s problemom ovisnosti u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo izrađen je u 2023. Protokol suradnje između zdravstvenog, socijalnog i kazнено-represivnog sustava te nove Smjernice za psihosocijalni tretman ovisnosti u zdravstvenom, socijalnom i zatvorskom sustavu. Navedeni dokumenti uključuju postupanja i smjernice, između ostalog i za rad s počiniteljima kaznenih djela i prekršaja koji imaju problem ovisnosti, osobe koje se nalaze na izdržavanju kazne zatvora te koje su u sustavu probacije nakon izdržane kazne. U cilju učinkovitije provedbe zdravstvenih programa i programa socijalne zaštite održana je u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo Regionalna edukacija o Projektu resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti o drogama koji su završili neki od programa rehabilitacije i odvikavanja od ovisnosti u terapijskoj zajednici ili zatvorskom sustavu, te osoba s problemom ovisnosti koji su u izvanbolničkom tretmanu i duže vrijeme stabilno održavaju apstinenciju i pridržavaju se propisanog načina liječenja te stručni skup Multidisciplinarni pristup u pružanju potpore obiteljima s problemom ovisnosti u okviru kojih su educirani stručnjaci zdravstvenog sustava, sustava socijalne skrbi, zatvorskog i probacijskog sustava.

Prioritet 3. Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti

Posebni cilj 1. Unaprjeđenje sustava i koordinacije za provedbu integrirane politike prema ovisnostima

1.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka
Prosječna dob prvog ulaska u sustav liječenja zbog problema ovisnosti o drogama	38	30	29,8; 2022., HZJZ
Prosječna dob prvog korištenja droge	16	20	16,3; 2022., HZJZ
Broj smrti povezanih s korištenjem droga	99	80	102; 2022., HZJZ
Potrošnja čistog alkohola po osobi u litrama	12,8	12,3	9,6; 2019., HZJZ
Udio liječenih problematičnih osoba s problemom ovisnosti o drogama u procijenjenoj populaciji problematičnih osoba s problemom ovisnosti o drogama	67 %	72 %	71 %; 2022., HZJZ
Broj hospitalizacija u dnevnim bolnicama ustanova u Hrvatskoj zbog F10 (Mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani alkoholom) uključujući i poddiobu na četvrti znak prema MKB-10	9.848	10.100	11.394; 2022., HZJZ
Broj hospitalizacija u dnevnim bolnicama ustanova u Hrvatskoj zbog F63.0 (Patološka sklonost kockanju) te Z72.6 (Kockanje i klađenje)	191	215	201; 2022., HZJZ

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

1.2. Opis napretka u provedbi Posebnog cilja 1.

U svrhu unaprjeđenja sustava kvalitete programa koji se provode na području ovisnosti, provedeno je niz edukacija na nacionalnoj i lokalnim razinama za stručnjake koji provode preventivne i tretmanske intervencije, a koje su opisane u prethodnim poglavljima. Pored navedenoga, od strane Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva financija, Carinske uprave provodile su se mjere unaprjeđenja specifičnih znanja i kompetencija povezanih s usavršavanjem policijskih i carinskih službenika u pogledu suzbijanja krijumčarenja droga, prekursora, tvari zabranjenih u sportu, duhanskih sirovina, duhanskih proizvoda i duhanskih prerađevina.

S ciljem pružanja korisnih informacija, ali i podizanja svijesti o pojavnosti problema ponašajnih ovisnosti, Hrvatski zavod za javno zdravstvo je izradio brošuru i letak Ponašajne ovisnosti. Brošura je osmišljena kao stručni vodič koji sadrži informacije potrebne za osnovno razumijevanje ponašajnih ovisnosti, uključujući definicije, uzroke, znakove, simptome te rizike i posljedice. Letak je namijenjen građanima i sadrži korisne informacije koje mogu pomoći u prepoznavanju problema. Ujedno, dio sadržaja čine i validirane skale samoprocjene problematičnog kockanja i problematičnog igranja video igara, koje služe kao alat za ranu identifikaciju problema, kao i kontakti relevantnih institucija koje pružaju usluge u području ponašajnih ovisnosti. Izrađeni su edukativni materijali o novim duhanskim i nikotinskim proizvodima (letak i prezentacije za učenike i učitelje) te o upotrebi psihoaktivnih tvari među mladima (letak i prezentacija pod nazivom „Nije istina da sredstva ovisnosti koriste svi - nemoj ni ti“). Navedeni edukativni materijali elektronskim su putem distribuirani osnovnim i srednjim školama. Također, u 2023. godini započela je s radom nacionalna info linija Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo za ovisnosti koja je namijenjena za pružanje informacija u slučaju problema s ovisnostima. Svrha je pružiti korisnicima kratke, relevantne i znanstveno provjerene informacije, kao i uputiti korisnike na nadležne institucije/organizacije, ovisno o usluzi koja je potrebna. Info linija je anonimna, što znači da se ne prikupljaju osobni podaci.

Nastavljena su ulaganja u daljnji razvoj Nacionalnog informacijskog sustava za droge čiji rad koordinira Hrvatski zavod za javno zdravstvo pri kojem je ustrojena Nacionalna informacijska jedinica za droge, koja ujedno djeluje i kao nacionalna kontaktna točka Agencije Europske unije za droge (prijašnji Europski centar za praćenje droga i ovisnosti o drogama - EMCDDA). S obzirom na novi mandat i obveze koje proizlaze iz Nacionalne strategije, rad Nacionalnog

informativnog sustava proširen je i na druga područja ovisnosti kako bi svojom infrastrukturom i alatima osigurao objektivne, pouzdane, kvalitetne i usporedive informacije o dostupnosti i ponudi sredstava ovisnosti, ovisnostima i ponašajnim ovisnostima u Republici Hrvatskoj te povezanim rizicima. Budući da navedeno zahtjeva jačanje kapaciteta za praćenje tržišta droga i povezanih rizika u realnom vremenu, pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo je u rujnu 2023. godine ustrojen Nacionalni laboratorij za analize psihoaktivnih tvari koji je osposobljen za analize prikupljenih uzoraka psihoaktivnih tvari i analize korištenog pribora za injektiranje. Jedna od prvih aktivnosti nacionalnog laboratorija je bilo sudjelovanje u europskom ESCAPE projektu u okviru kojeg se prikupljaju podaci o tvarima koje se injektiraju i analiziraju trendovi injektiranja na području Europe, čime se dobiva bolji uvid u aktualne obrasce konzumacije droga i specifične potrebe konzumenata.

Na području razvoja epidemioloških pokazatelja, izrađen je Protokol o prikupljanju i obradi podataka te izvještavanju o pokazatelju Zahtjevi za liječenjem, čime se osigurava visoka usklađenost s definicijom i standardima tog pokazatelja na razini Europske unije. U svrhu sveobuhvatnog praćenja svih vrsta ovisnosti, započela je nadogradnja Registra osoba liječenih zbog zlouporabe psihoaktivnih droga u Republici Hrvatskoj, uz uključivanje modula za praćenje osoba s problemom ovisnosti o alkoholu, kockanju i video igrama.

Tijekom 2023., proveden je četvrti val Istraživanja zlouporabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji Republike Hrvatske, u suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar. Također su izvršene pripreme za provedbu procjene problematične uporabe droga u Republici Hrvatskoj metodom ponovnog ulova, koja zahtjeva preklapanje najmanje dvije baza podataka, u suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Ministarstva unutarnjih poslova. Provedeno je i istraživanje procjene usklađenosti pokazatelja ponude i tržišta droga Europske unije s dostupnim pokazateljima u Republici Hrvatskoj, koje je realizirano u suradnji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, Ministarstva unutarnjih poslova i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta.

Istraživanje o zdravstvenom ponašanju učenika (Health Behaviour in School-aged Children, HBSC) međunarodno je istraživanje o pušenju, alkoholu, marihuani i drugim ponašanjima povezanim sa zdravljem učenika. Provođi se u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom u više od 40 zemalja i regija Europe i svijeta uključujući Hrvatsku. Anketiranje učenika provedeno je posljednji put u proljeće 2022. godine. U 2023. godini provedena je analiza podataka i prezentiranje rezultata putem medija, stručnih sastanaka i edukativnih

materijala. Globalno istraživanje o upotrebi duhana među mladima (Global Youth Tobacco Survey, GYTS) međunarodno je istraživanje o upotrebi duhana među mladima. Provodi se u suradnji sa Svjetskom zdravstvenom organizacijom i Centrom za kontrolu bolesti SAD-a u više od 160 zemalja svijeta. U 2023. započete su pripreme za provođenje GYTS-a - određen je uzorak koji će se koristiti u istraživanju te je izrađen upitnik.

Aktivno se promiče evaluacija programa/projekata koji proizlaze iz Nacionalne strategije. Tijekom 2023. godine provedena je evaluacija aktualnih Smjernica za smanjenje šteta povezanih s uporabom droga, kao podloga za buduću reviziju istih s ciljem harmonizacije sustava smanjenja šteta, unaprjeđenja odgovora na rizike kojima su izloženi konzumenti droga, kao i unaprjeđenja suradnje među stručnjacima. Na temelju prethodne evaluacije, tijekom 2023. godine revidirane su Smjernice za psihosocijalni tretman ovisnosti u zdravstvenom, socijalnom i kazneno-represivnom sustavu. Također je nastavljena provedba projekta Implementacija i evaluacija preventivnog programa Imam stav u Istarskoj županiji i na području zagrebačkog prstena, koji ima za cilj evaluirati učinkovitost programa prevencije korištenja sredstava ovisnosti u školskom okruženju te procijeniti prikladnost adaptacije programa hrvatskom kontekstu.

Za koordinaciju i praćenje provedbe nacionalnih strateških dokumenata i ostalih aktivnosti, sukladno Zakonu o zdravstvenoj zaštiti („Narodne novine“, br. 100/18., 125/19., 147/20., 119/22., 156/22., 33/23. i 36/24.), zadužen je Hrvatski zavod za javno zdravstvo koji u suradnji s Ministarstvom zdravstva koordinira, prati, analizira i evaluira provedbu nacionalne politike i programa na području droga. Nacionalna politika u skladu je s europskim odrednicama koje zahtijevaju uravnotežen pristup utemeljen na znanstvenim dokazima, posebice u razvijanju zakonskih instrumenata i odgovora na ponudu i potražnju sredstava ovisnosti.

Tijekom 2023. godine završen je rad na Nacionalnoj strategiji djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030. godine i Akcijskom planu djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2026. godine, koji predstavljaju zaokret i novi pristup u kreiranju integrativne i koherentne politike u ovom području te definiraju nacionalne ciljeve i prioritete politike prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, ključne aktivnosti te nositelje i rokove provedbe. Uzimajući u obzir nove trendove i izazove, Nacionalna strategija i Akcijski plan rezultat su stručnih konzultacija i rasprava o potrebi redefiniranja i preusmjerenja dosadašnjega nacionalnog strateškog okvira na području politika prema ovisnostima tako da se umjesto pojedinačnih strategija za različita sredstva ovisnosti, koje su u prethodnom razdoblju bile na snazi i u nadležnosti različitih resora,

donese jedinstveni strateški dokument koji će biti usmjeren na sve vrste ovisnosti (na sredstva ovisnosti - alkohol, duhan i droge te na ponašajne ovisnosti - kockanje/klađenje, prekomjerno korištenje internetom i društvenim mrežama i dr.).

Ministarstvo zdravstva u suradnji s Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo osigurava kontinuiranu suradnju s ostalim tijelima u provedbi ciljeva Nacionalne strategije. S ciljem uspostave koordinacijskog okvira za provedbu integrirane i ujednačene politike prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, Vlada Republike Hrvatske Odlukom o osnivanju Povjerenstva za ovisnosti i ponašajne ovisnosti, od 11. siječnja 2024., proširila je djelokrug, nadležnosti i mandat dosadašnjeg Povjerenstva za suzbijanje zlouporabe droga Vlade Republike Hrvatske na koordinaciju provedbe politike i na području ostalih ovisnosti i ponašajnih ovisnosti (alkohol, pušenje, igranje igara na sreću, Internet). Navedenom Odlukom osnovano je novo Povjerenstva Vlade Republike Hrvatske za ovisnosti i ponašajne ovisnosti. Predsjednik Povjerenstva je potpredsjednik Vlade Republike Hrvatske, a članove istog čine predstavnici Ministarstva zdravstva, Ministarstva rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstva demografije i useljništva, Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih, Ministarstva unutarnjih poslova, Ministarstva pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Ministarstva financija, Ministarstva obrane, Ministarstva gospodarstva, Ministarstva vanjskih i europskih poslova, Ministarstva kulture i medija, Ministarstva hrvatskih branitelja, Državnog inspektorata, Agencije za odgoj i obrazovanje, Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, zavoda za javno zdravstvo jedinica područnih (regionalnih) samouprava odnosno Grada Zagreba, Klinike za psihijatriju Vrapče, Klinike za psihijatriju Kliničkog bolničkog centra Sestre milosrdnice, Klinike za psihijatriju Sveti Ivan, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, organizacije civilnoga društva koja djeluje na području ovisnosti. Zadaća Povjerenstva je koordinaciju aktivnosti koje ministarstva i druga resorna tijela provode u području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti (droge, alkohol, pušenje, igranje igara na sreću, video igre, Internet), koordinaciju programa od prevencije do resocijalizacije koji se provode u području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti, donošenje općih i posebnih programa mjera za suzbijanje zlouporabe droga, ostalih ovisnosti i ponašajnih ovisnosti koje će se provoditi od nadležnih ministarstva i drugih tijela državne uprave.

Kako bi se na operativnoj razini uspostavio odgovarajući institucionalni okvir s obzirom na to da u prethodnom razdoblju nije postojalo tijelo zaduženo za provedbu programa u odnosu na ponašajne ovisnosti, u siječnju 2023. izvršen je preustroj Službe za suzbijanje zlouporabe droga Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo te je ista u djelokrug rada preuzela poslove vezane za

operativno praćenje, planiranje i provedbu programa u odnosu na ponašajne ovisnosti, vezane za igre na sreću i Internet.

S ciljem prilagodbe institucionalne strukture novim zadaćama te uspostavi odgovarajućeg koordinacijskog modela za osiguranje integrirane politike prema ovisnostima i na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te novih zadaća županijskih povjerenstava za suzbijanje zlouporabe droga/ovisnosti za realizacija prioriteta Nacionalne strategije i na županijskim razinama, u organizaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo održano je 28. studenoga 2023. Stručno savjetovanje na temu Smjernice za provedbu politike i izradu akcijskih planova djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, za predstavnike županija. U okviru stručnog savjetovanja predstavljene su smjernice i struktura za izradu budućih županijskih akcijskih planova te obveze koje u odnosu na koordinaciju i provedbu politike na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti na razini jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave proizlaze iz nacionalnih strateških dokumenata. Nastavno na Akcijski plan djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2026. koji je Vlada Republike Hrvatske donijela 11. siječnja 2024., od strane Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo županijama su dostavljene upute za izradu županijskih akcijskih planova djelovanja na području ovisnosti koji trebaju sadržavati razradu mjera iz nacionalnog Akcijskog plana u kojima su županije, županijska tijela i ustanove (županijska povjerenstva, županijski zavodi za javno zdravstvo, odgojno-obrazovne ustanove, policijske uprave, županijski koordinatori i dr.), navedeni kao suradnici u provedbi mjera te dodatne mjere koje su u skladu sa specifičnim potrebama i aktualnim trendovima lokalne zajednice u kojoj će se plan provoditi.

Prema Nacionalnoj strategiji, osim aktivnosti i mjera koje provode pojedina resorna tijela, važnu ulogu u provedbi imaju regionalne i lokalne zajednice. Pregled i analiza izvješća koja dostavljaju županije važan su čimbenik pri kreiranju politike djelovanja na području ovisnosti. Na razini županija kao glavna stručna i koordinativna tijela na području ovisnosti djeluju županijska povjerenstva (21 povjerenstvo, što uključuje i Grad Zagreb koji ima status županije). Cjelovita izvješća o provedbi Nacionalne strategije za županije dostupna su u vanjskom sučelju informatičke Baze projekata i programa koji se provode u području suzbijanja zlouporabe droga (dostupno na poveznici www.programi.uredzadroge.hr).

Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti u svojem djelovanju na području županija ujedinjuju aktivnosti zdravstva, socijalne zaštite i prevencije u

cilju provođenja stalnog nadzora, edukacije, psihoterapije, obiteljske terapije, prevencije infekcije HIV-om i hepatitisa, resocijalizacije te pomoći u rješavanju drugih životnih problema osoba s problemom ovisnosti i njihovih obitelji, kao i u pružanju pomoći povremenim konzumentima droga i njihovim obiteljima. Stanje raširenosti sredstava ovisnosti u pojedinoj županiji ovisi o sociodemografskim karakteristikama stanovništva, stupnju gospodarskog razvitka, zaposlenosti stanovništva, dostupnosti droge i drugim značajkama. Gospodarski i socijalni razvitak pojedine regije, ali i društvena pozornost koja se posvećuje tom problemu, posebice vrsta i kvaliteta programa prevencije ovisnosti koji se provode u pojedinim sredinama, u velikoj mjeri utječu na stupanj raširenosti zlouporabe droga u pojedinim sredinama.

Broj ukupno registriranih osoba s problemom ovisnosti o drogama na području svih županija iznosi 5.875 osoba. Tri su županije u kojima je registriran najveći broj osoba s problemom ovisnosti: Grad Zagreb (1.428), Splitsko-dalmatinska županija (817) i Istarska županija (672). U usporedbi s prethodnom godinom, povećanje broja registriranih osoba s problemom ovisnosti bilježi se u šest županija: Gradu Zagrebu, Šibenskoj-kninskoj, Osječko-baranjskoj, Virovitičko-podravskoj, Ličko-senjskoj i Krapinsko-zagorskoj županiji. Od ukupnog broja registriranih osoba s problemom ovisnosti (5.875) na liječenju zbog opijatske ovisnosti bilo je 4.662 osoba ili 79,4 % ih je uzimalo opijate, dok su zbog ovisnosti o drugim psihoaktivnim sredstvima na liječenju bile 1.213 (20,6 %) osobe. Prema teritorijalnoj zastupljenosti, osobe s problemom ovisnosti o opijatima brojčano su najzastupljeniji u sljedećim županijama: Grad Zagreb (1.010), Splitsko-dalmatinska (657), Istarska (560), Primorsko-goranska (547), Zadarska (478) i Šibensko-kninska (243). U ostalim županijama u 2023. godini zabilježeno je manje od 240 opijatskih osoba s problemom ovisnosti u tretmanu službi za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje. Najveći broj prvi put liječenih opijatskih osoba s problemom ovisnosti zabilježen je u Gradu Zagrebu (28), Splitsko-dalmatinskoj županiji (18) i Primorsko-goranskoj županiji (13).

Sveukupno je tretmanom područnih ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad na području svih županija u Republici Hrvatskoj u 2023. godini obuhvaćeno 3.613 osoba, od toga je 1.320 osoba bilo uključeno u tretman zbog ovisnosti o drogama (što je 4,43 % više u odnosu na 2022. godinu kada je u tretman uključeno 1.264), 1.606 osoba zbog ovisnosti o alkoholu, 474 zbog problematične uporabe interneta i 213 osoba zbog ovisnosti o kockanju.

Tablica 1.2.1 Broj osoba uključenih u tretman ovisnosti od strane Hrvatskog zavoda za socijalni rad prema vrsti ovisnosti u 2023.

Vrsta ovisnosti	Djeca do 13 godina	Počinitelji kaznenih/prekršajnih djela 14 - 17 godina	Počinitelji kaznenih/prekršajnih djela 18 - 21 godinu	Odrasli stariji od 21 godinu	Ukupno
Droga	30	484	253	553	1.320
Alkohol	37	259	132	1.178	1.606
Internet	204	222	33	15	474
Kocka	8	52	33	120	213
Ukupno	279	1017	451	1.866	3.613

Izvor: Hrvatski zavod za socijalni rad, prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova, tijekom 2023. godine evidentirano je ukupno 2.496 kaznenih djela (2022.: 2402) povezanih s kriminalitetom droga i tvari zabranjenih u sportu. Gledajući teritorijalnu rasprostranjenost, najviše kaznenih djela zlouporabe droga zabilježeno je na području PU zagrebačke (308), PU splitsko-dalmatinske (269) i PU osječko-baranjske (229), a najmanje na području PU bjelovarsko-bilogorske (53), PU požeško-slavonske (55) i PU karlovačke (58).

U 2023. godini izvršeno je 10.460 zapljena svih vrsta droga, što je porast od 7,3 % u odnosu na 2022. godinu, kada je bilo 9.748 zapljena. Osim slučajeva neovlaštenog posjedovanja i neovlaštene preprodaje te omogućavanja trošenja droga, u Republici Hrvatskoj prisutan je i problem neovlaštene proizvodnje droga. Podaci prikupljeni od policijskih uprava pokazuju kako je, slično kao i prijašnjih godina, najveći broj zapljena ostvaren u županijama s najvećim urbanim središtima, koje ujedno imaju najveću stopu liječenih osoba s problemom ovisnosti o drogama. Uz područje Grada Zagreba najveći broj zapljena ostvaren je u Splitsko-dalmatinskoj županiji, a slijede je Istarska županija i Primorsko-goranska županija. Veća dostupnost droga u tim županijama tumači se turističkom i pomorskom orijentacijom naše zemlje, ali i većom potražnjom za drogama.

Posebni cilj 2. Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti

2.1 Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda

Pokazatelj ishoda	Početna vrijednost	Ciljna vrijednost	Ostvarena vrijednost, godina podatka ciljana vrijednost za prvu godinu
Postotak provedenih obveza prema agencijama Europske unije odgovornih za problematiku ovisnosti i ponašajnih ovisnosti i regulaciju pitanja vezanih uz drogu, alkohol, duhanske i srodne proizvode i igranje igara na sreću	50 %	80 %	55 %, 2023., HZJZ

Ostvarene vrijednosti pokazatelja ishoda prikazane su prema podacima dostupnim na dan 28. lipnja 2024.

2.2 Opis napretka u provedbi posebnog cilja 2.

Ministarstvo zdravstva i Hrvatski zavod za javno zdravstvo redovno sudjeluju u političkim procesima i radu nadležnih tijela Ujedinjenih naroda, prvenstveno u radu UN Komisije za opojne droge (CND), te ostvaruju punu suradnju s Uredom Ujedinjenih naroda za droge i kriminal (UNODC), primarno kroz ispunjavanje izvještajnih obveza poput godišnjeg izvještajnog upitnika za droge (ARQ). Također prate ispunjavanje obveza prema Međunarodnom odboru za kontrolu narkotika (INCB) i sudjeluju u aktivnostima koje organizira INCB, poput neformalnih konzultacija o izvještajnim obvezama ili o kontroli određenih psihoaktivnih spojeva, odnosno prekursora.

Sudjelovalo se na Forumu Svjetske zdravstvene organizacije o alkoholu, drogama i ponašajnim ovisnostima (Ženeva, 26. - 30. lipnja 2023.), kao i na sastancima Horizontalne radne grupe za droge Vijeća Europske unije te na sastancima EU Nacionalnih koordinatora za droge održanih tijekom švedskog i španjolskog predsjedanja Vijećem EU-a.

U okviru suradnje s Europskim centrom za praćenje droga i ovisnosti o drogama (EMCDDA), Hrvatski zavod za javno zdravstvo je sudjelovao na sastancima Upravnog odbora, Odbora za proračun, sastancima Reitox mreže (sastanci voditelja nacionalnih kontaktnih točaka, stručnim sastancima na temu ključnih epidemioloških pokazatelja, sastanku EU Sustava ranog upozoravanja u slučaju pojave novih psihoaktivnih tvari. U srpnju 2023. godine Republiku Hrvatsku službeno je posjetio Alexis Goosdeel, direktor EMCDDA te su tijekom posjete održani stručni sastanci u Ministarstvu zdravstva i Ravnateljstvu policije Ministarstva unutarnjih poslova, tematska sjednica Odbora za zdravstvo i socijalnu politiku Hrvatskoga sabora te posjeta Klinici za psihijatriju Vrapče.

Budući da je Pompidou Grupa Vijeća Europe, u okviru plana rada od 2023. do 2025. dobila mandat za izradu strateškog dokumenta iz područja online ovisnosti, s tim ciljem je osnovala stručnu radnu skupinu za online kockanje/igranje video igara sa zadaćom izrade smjernica za odgovore na izazove povezane s online ovisnostima, a u čijem radu su ispred Hrvatske sudjelovali predstavnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo. Također se sudjelovalo i na redovnim sastancima stalnih korespondenata Pompidou Grupa Vijeća Europe, a u Zagrebu je u listopadu 2023. održan godišnji sastanak Grupe za suradnju službi u zračnim lukama Jugoistočne Europe (CCGSEEA) koji djeluje u okviru Pompidou Grupe Vijeća Europe.

Tijekom 2023. godine održan je niz online sastanaka Radnih skupina koje djeluju u okviru Globalne koalicije za borbu protiv sintetičkih droga, na kojima redovito sudjeluju predstavnici Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo.

Ekonomska analiza javnih rashoda za provedbu Nacionalne strategije

Ukupni specificirani javni rashodi za provedbu Nacionalne strategije u državnom i županijskim proračunima i financijskim planovima javnih tijela i organizacija civilnog društva u 2023. iznosili su 32.923.051,75 EUR-a.

Najveći je udio javnih sredstava, namijenjenih programima suzbijanja ovisnosti u proračunima javnih tijela na državnoj razini te u 2023. iznosi 76,7 %. Zatim slijede ministarstva¹ s udjelom od 19,9 %, županije s 3,1 %, dok organizacije civilnog društva u specificiranim javnim rashodima sudjeluju s 0,3 %.

Od navedenog je iznosa 6.549.351,69 EUR-a utrošeno s pozicija ministarstava (19,9 %), 1.030.948,15 EUR-a s proračunskih pozicija županija (3,1 %), 25.238.918,55 EUR-a od strane Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje (76,7 %), te 103.833,36 EUR-a (0,3 %) od strane organizacija civilnog društva.

Specificirani javni rashodi u području suzbijanja svih vrsta ovisnosti u 2023. prema klasifikaciji javnih funkcija u najvećem su dijelu bili namijenjeni za javnu funkciju zdravstva, tj. prosječno čine 91,6 % ukupno specificiranih javnih rashoda. Rashodi obrazovanja čine udio od 3,00 %, rashodi socijalne zaštite čine udio od 2,8 %, a rashodi javnog reda i sigurnosti čine udio od 2,5 %. U manjem dijelu (0,1 %) zastupljeni su rashodi za opće javne usluge.

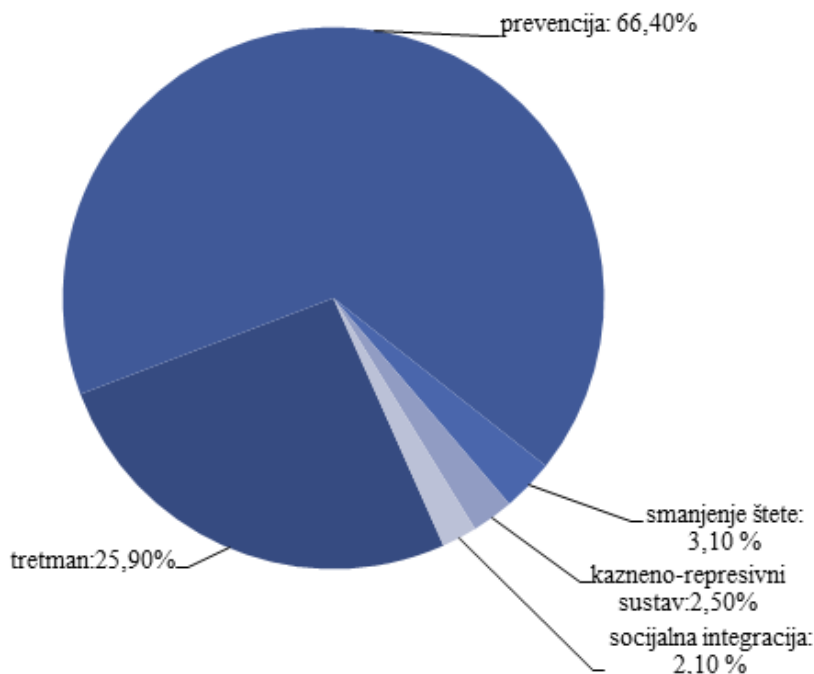
Kada ukupni iznos specificiranih javnih rashoda raspodijelimo po programskim aktivnostima, možemo zaključiti da je 21.850.683,97 EUR-a (66,4 %) utrošeno na programe prevencije ovisnosti, 8.528.426,35 EUR-a na aktivnosti tretmana (25,9 %), 1.029.723,63 EUR-a (3,1 %), na programe smanjenja štete, 808.364,16 EUR-a (2,5 %) na kazneno represivni sustav, te na socijalnu reintegraciju 705.853,64 EUR-a (2,1 %).

Analiza trendova utrošeni javnih rashoda za provedbu politika prema ovisnostima u odnosu na prethodno razdoblje nije moguće prikazati u ovom izvješću budući su se u prethodnom

¹ Na temelju Nacionalne strategije djelovanja na području ovisnosti, Zakona o suzbijanju zlouporabe droga te drugih zakonskih i strateških dokumenata, institucionalni sustav za prevenciju i liječenje svih vrsta ovisnosti te suzbijanje zlouporabe droga na nacionalnoj razini čine i mjerodavna ministarstva (Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike, Ministarstvo demografije i useljeničtva, Ministarstvo zdravstva, Ministarstvo unutarnjih poslova, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i mladih, Ministarstvo gospodarstva, Ministarstvo pravosuđa, uprave i digitalne transformacije, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova, Ministarstvo obrane i Ministarstvo financija, Carinska uprava), koja Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo, podnose godišnje izvješće u okviru kojeg se dostavljaju i podaci o javnim rashodima na području suzbijanja zlouporabe droga i drugih ovisnosti za prethodnu godinu.

razdoblju na temelju tada važeće Nacionalne strategije suzbijanje zlorabe droga pratili rashodi koji su bili namijenjeni isključivo za područje povezano sa suzbijanjem problematike droga. Budući je od 2023. u primjeni Nacionalna strategija koja obuhvaća djelovanje prema svim vrstama ovisnosti, za potrebe ovoga izvješća po prvi puta je napravljena analiza javnih rashoda u odnosu na sve vrste ovisnosti te su stoga javni rashodi za 2023. neusporedivi s javnim rashodima u odnosu na prethodne godine.

Grafički prikaz 2.2.1. Distribucija javnih rashoda po programskim aktivnostima u 2023.

Izvor: Hrvatski zavod za javno zdravstvo

Procijenjeni nespecificirani javni rashodi na području ovisnosti izraženi prema klasifikaciji javnih funkcija u 2023. iznosili su 134.933.525,95 EUR-a, Na javnu funkciju 03 - Javni red i sigurnost utrošeno je 120.913.955,81 EUR-a (89,6 %), 12.831.016,90 EUR-a (9,5 %) utrošeno je na javnu funkciju 07 - zdravstvo, 985.659,18 EUR-a (0,7 %) na javnu funkciju 09 - Obrazovanje, te 202.894,06 EUR-a (0,2 %) na javnu funkciju 10 - Socijalna zaštita.

Procijenjeni ukupni javni rashodi za sve vrste ovisnosti prema klasifikaciji javnih funkcija u 2023. iznosili su 167.752.744,34 EUR-a.

Iako se prema prikazanoj procjeni čini da se na suzbijanje svih vrsta ovisnosti uključivo i ponašajne ovisnosti troši velik iznos javnih rashoda, riječ je u prosjeku o samo 0,51 % ukupnih javnih rashoda ili 0,22 % BDP-a, što se, s obzirom na ozbiljnost problema ovisnosti te aktualnih trendova na tom području, može ocijeniti kao opravdani utrošak navedenih sredstava.

Zaključak

Potražnja za sredstvima ovisnosti (prije svega drogama) i dalje predstavlja izazov. Zahvaljujući aktivnostima koje su provedene tijekom 2023. dodatno je osnažena institucionalna infrastruktura za odgovarajuće suočavanje s problematikom vezanom za suzbijanje ovisnosti i zlouporabom droga. Ministarstvo zdravstva, samostalno i u suradnji i koordinaciji s ostalim nadležnim tijelima provodi programe i aktivnosti kojima se doprinosi osiguranju kvalitete programa prevencije, liječenja, psihosocijalnog tretmana, smanjenja šteta te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti. U tom kontekstu poseban naglasak je stavljen na procjenu kvalitete projekata koji se provode u području prevencije ovisnosti u skladu sa standardima Europske unije, pružanje podrške u provedbi znanstveno utemeljenih preventivnih programa, provedbu programa oporavka i rehabilitacije putem Projekta resocijalizacije kroz pružanje paketa usluga obrazovanja i zapošljavanja, jačanju kompetencija stručnjaka putem sustavnih edukacija o znanstveno utemeljenim preventivnim i tretmanskim praksama te aktualnim međunarodnim i standardima Europske unije, izradu smjernica, standarda i protokola za osiguranje kvalitetne provedbe intervencija. Pored navedenoga, provedeni su i brojni znanstveno istraživački projekti u praćenju određenih segmenata kompleksne problematike ovisnosti, a značajni napori usmjereni su i na uvođenje inovativnih programa smanjenja štete za korisnike droga te na pravovremeno uočavanje i praćenje pojave novih psihoaktivnih tvari i povezanih zdravstvenih rizika kroz nacionalni Sustav ranog upozoravanja.